

Ammattilaisten lähisuhdeväkivallan kohtaamiseen liittyvien
tunteiden yhteys väkivallan kokijalle, tekijälle ja ammattilaisille
rakennettuun toimijuuteen

Noora Leinonen
Pro gradu -tutkielma
Psykologia ja Sosiaalityö
Psykologian laitos
Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos
Jyväskylän yliopisto
Huhtikuu 2019

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Psykologian laitos

Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos

LEINONEN, NOORA: Ammattilaisten lähisuhdeväkivallan kohtaamiseen liittyvien tunteiden yhteys väkivallan kokijalle, tekijälle ja ammattilaisille rakennettuun toimijuuteen

Pro gradu -tutkielma, 53 s.

Ohjaajat: Juha Holma, Marita Husso, Marianne Notko & Sirpa Kannasoja

Psykologia, Sosiaalityö

Huhtikuu 2019

Tutkielmassa aiheena on sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten sekä poliisien lähisuhdeväkivallan kohtaamiseen liittyvät tunteet sekä väkivallan kokijan, tekijän ja ammattilaisten toimijuus. Tutkielmassa kysytään, miten ammattilaisten kuvaamat lähisuhdeväkivallan kohtaamiseen liittyvät tunteet ovat yhteydessä väkivallan kokijalle, tekijälle ja ammattilaisille rakennettuun toimijuuteen.

Tutkimusaineisto on kerätty osana Jyväskylän yliopiston, Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksen ja Poliisiammattikorkeakoulun EU-rahoitteista yhteishanketta Enhancing Professional Skills and Raising Awareness on Domestic Violence, Violence against Women and Shelter Services (EPRAS). Aineisto koostui 16:sta fokusryhmähaastattelusta.

Analysointimenetelmänä oli aineistolähtöinen diskurssianalyysi ja apuna käytettiin positiointiteoriaa. Positointi tarkoittaa diskursiivista prosessia, jossa toisille henkilöille annetaan tai itselle otetaan rooleja sekä asetetaan toinen tai itse johonkin asemaan. Tunteita tutkittiin tarkastelemalla ammattilaisten tuottamista diskursseista kohtia, joissa he kuvaavat lähisuhdeväkivallan kohtaamisen herättämiä tunteita. Väkivallan kokijan, tekijän ja ammattilaisten toimijuuksia tarkasteltiin subjektipositioilla, joita ammattilaiset tuottamissaan diskursseissa rakensivat. Toimijuudella tarkoitettiin diskursseissa rakentuvia henkilön mahdollisuuksia toimia sekä muuttaa tapahtumia, ja sen nähtiin sisältävän vallan sekä vastuun teoista.

Tutkimus tuotti tulokseksi kymmenen positiota, joista väkivallan kokijalle muodostui kaksi, tekijälle yksi, muille ammattilaisille kaksi sekä ammattilaisille itselleen kolme. Kaksi positiota oli useamman toimijan yhteisiä positiota. Positiot sisälsivät sekä olemassa olevat toimijuudet että toimijuudet, joita ammattilaiset odottivat position kohteelta. Usein nämä toimijuudet olivat ristiriidassa keskenään siten, että olemassa oleva toimijuus oli passiivista, mutta odotettu toimijuus oli aktiivista. Kolmessa positiossa olemassa oleva ja odotettu toimijuus olivat molemmat aktiivisia. Näistä kahteen positioon oli yhteydessä positiivisia tunteita. Muihin kahdeksaan positioon oli yhteydessä monenlaisia negatiivisia tunteita.

Avainsanat: lähisuhdeväkivalta, diskurssianalyysi, positiointiteoria, toimijuus, tunteet, fokusryhmähaastattelu

UNIVERSITY OF JYVÄSKYLÄ

Department of Psychology

Department of Social Sciences and Philosophy

LEINONEN, NOORA: Professionals' emotions toward encountering intimate partner violence and its connection to agency of the victim, perpetrator and professionals

Master's thesis, 53 pages

Supervisors: Juha Holma, Marita Husso, Marianne Notko & Sirpa Kannasoja

Psychology, Social Work

April 2019

In this Master's thesis the subject is the social and health care professionals' and police officers' emotions toward encountering intimate partner violence and agency of the victim, perpetrator and professionals. This thesis asks how professionals' emotions related to encountering intimate partner violence are connected to the agency of the victim, perpetrator and professionals.

The data of this thesis has been collected as a part of University of Jyväskylä's, National Institute For Health And Welfare's and Police University College's EU-funded joint project named Enhancing Professional Skills and Raising Awareness on Domestic Violence, Violence against Women and Shelter Services (EPRAS). The data consist 16 focus group interviews.

The analyzing method was data-driven discourse analysis and position theory was used as an aid. Positioning means discursive process in which one gives roles to other people or takes roles to self and sets others and self in some position. Emotions were studied by examining the discourses produced by professionals in which they described the emotions related to encountering intimate partner violence. The agencies of the victim, perpetrator and professionals were examined with subject positions that the professionals constructed in their discursions. Agency was meant as a persons possibilities to act and change events that are constructed in discourses, and it was seen to include both power and responsibility for the actions.

The study produced ten positions, of which victim formed two, the perpetrator formed one, other professionals formed two and the professionals themselves formed three. Two of the positions were shared positions between agencies. The positions included both existing agencies, and agencies that the professionals expected from the positions target. Often these agencies were in conflict with each other, so that the existing agency was passive, but the expected agency was active. In three positions the existing and expected agencies were both active. Out of these, two positions were associated with positive emotions. The other eight positions were associated with different kinds of negative emotions.

Key Words: intimate partner violence, domestic violence, discourse analysis, position theory, agency, emotions, focus group interview

SISÄLLYSLUETTELO

1 JOHDANTO	1
1.1 Lähisuhdeväkivalta	1
1.2 Väkivaltatyön toimijat	2
1.3 Positiointiteoria	4
1.3.1 Positiointi ja positio	4
1.3.2 Toimijuus rakentuu positioinnissa	6
1.3.3 Tunteet osana positiointia	7
1.4 Väkivalta, positiointi, toimijuus ja tunteet aikaisemmissä tutkimuksissa	8
1.5 Tutkimusongelma	13
2 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	13
2.1 Tutkimusaineisto	13
2.2 Diskursssianalyysi	14
2.3 Aineiston analysointi	15
3 TULOKSET	17
3.1 Aineistossa ilmenneet tunteet	20
3.2 Kokijalle ja tekijälle muodostetut positiot	21
3.2.1 Väkivallan sallivan toimijan positio kokijalla	21
3.2.2 Autettavan uhrin positio kokijalla	24
3.2.3 Väkivaltaista käytöstä jatkavan toimijan positio tekijällä	25
3.2.4 Väkivaltaa yhdessä ylläpitävien toimijoiden positio kokijalla ja tekijällä	26
3.3 Muille ammattilaisille muodostetut positiot	27
3.3.1 Vastuutaan laiminlyövä ammattilaisen positio	27
3.3.2 Vastuullisen ammattilaisen positio	30
3.4 Ammattilaisille itselleen muodostetut positiot	31
3.4.1 Avuttoman ammattilaisen positio	31
3.4.2 Turhaa työtä tekevän ammattilaisen positio	32
3.4.3 Vastuullisen ammattilaisen positio	34
3.4.4 Väkivaltaan yhdessä puuttuvien toimijoiden positio kokijalla ja ammattilaisilla itsellään	36
4 POHDINTA	39
4.1 Tutkimuksen päätulokset	39
4.2 Tulokset aikaisempiin tutkimuksiin verrattuna	40
4.3 Tutkimuksen luotettavuuden ja eettisyyden arviointia	44
4.4 Tulosten soveltaminen ja jatkotutkimusideat	46
LÄHTEET	48

1 JOHDANTO

1.1 Lähisuhdeväkivalta

Kaikki lähisuhteissa tapahtuva toiminta, joka aiheuttaa fyysistä, psyykkistä tai seksuaalista haittaa, on lähisuhdeväkivaltaa (Krug, Dahlberg, Mercy, Zwi, & Lozano, 2002). Sitä on esimerkiksi lyöminen, potkiminen, läpsiminen, nöyryyttäminen, jatkuva vähättely, pelottelu, toisen menojen seuraaminen, eristäminen ystävästä ja perheestä sekä seksuaaliseen kanssakäymiseen pakottaminen. Tutkimuksissa on osoitettu fyysisen väkivallan esiintyessä lähisuhteissa liittyvän siihen usein myös henkistä ja seksuaalista hyväksikäyttöä (Ellsberg, Peña, Herrera, Liljestrand, & Winkvist, 2000; Koss ym., 1994; Yoshihama & Sorenson, 1994). Psykkinen pelko ja lamaantuneisuus ovat lähisuhdeväkivallalle tyypillisiä seurauksia (Matikkala, 2006). Kun lähisuhdeväkivalta jatkuu pitkään ja on toistuvaa, se aiheuttaa kokijalle psyykkisiä traumoja. Lähisuhdeväkivalta on erityisen haavoittavaa, koska tekijän ja kokijan suhteeseen kuuluu myös rakkautta, turvaa ja huolenpitoa: heillä on kiintymyssuhde, minkä takia väkivaltaisesta suhteesta on hankalaa irrottautua (Husso, 2003). Suhteesta irtautumisen ja avun hakemisen esteenä ovat häpeän, pelon ja syyllisyyden tunteet.

Parisuhdeväkivalta on käsitteenä lähellä lähisuhdeväkivaltaa ja osittain päällekkäinen, sillä se tarkoittaa ”henkilön seurustelukumppaniinsa tai puolisoonsa kohdistamaa väkivaltaa” (THL, 2018). Parisuhdeväkivaltaa laajempi käsite, perheväkivalta, on myös läheinen ja osittain päällekkäinen käsite lähisuhdeväkivallan kanssa. Se tarkoittaa kaikenlaista väkivaltaa, joka tapahtuu perheen sisällä (Suomen Mielenterveysseura, 2018). Lähisuhdeväkivalta-käsite on kattavin, sisältäen sekä parisuhdeväkivallan, perheväkivallan että muissa lähisuhteissa tapahtuvan väkivallan. Käytän tässä tutkielmassa käsitettä lähisuhdeväkivalta juuri sen kattavuuden takia, koska aineiston haastateltavissa on ammattilaisia, jotka kohtaavat muutakin kuin parisuhde- tai perheväkivaltaa työssään. Myös pelkällä käsitteellä väkivalta viitataan tässä tutkielmassa lähisuhdeväkivaltaan. Käsitteen uhri sijasta käytän käsitettä väkivallan kokija, koska uhri on kiistelty käsite, sillä uhuriin yhdistetään ajatus henkilöstä, joka on avuton, heikko ja kontrolloimaton ja joka on jollakin tasolla vastuussa omasta uhuriudestaan (Browne, 1991). Etenkään ammattilaisten ei tulisi käyttää uhri-käsitettä, koska se leimaa asiakasta, joten uhuriudesta tulisi puhua vain väkivallan seurauksena (Goldner, 1999).

Lähisuhdeväkivaltaa on kaikissa maissa, kulttuureissa, uskonnoissa ja sosioekonomisissa luokissa, sen tekijä voi olla nainen, mies tai lapsi ja se voi tapahtua niin heteroseksuaalisissa kuin homoseksuaalisissa suhteissa (Heise, Ellsberg, & Gottemoeller, 1999). Kuitenkin yleisintä on miehen

naiseen kohdistama väkivalta, ja naisiin kohdistuvan väkivallan yleisin muoto on aviomiehen tai intiimin mieskumppanin tekemä väkivalta kotona (Matikkala, 2016; WHO, 1997). Arvioidaan, että 16 prosenttia miehistä (Heiskanen & Ruuskanen, 2010) ja 20 prosenttia naisista (Piispa, Heiskanen, Kääriäinen, & Sirén, 2006) on kohdannut parisuhdeväkivaltaa jossakin vaiheessa nykyistä parisuhdettaan. Entisessä parisuhteessa väkivaltaa on kohdannut noin 20 prosenttia miehistä (Heiskanen & Ruuskanen, 2010) ja noin 50 prosenttia naisista (Piispa ym., 2006). Yhdeksäsluokkalaisista lapsista 20 prosenttia ja kuudesluokkalaisista 10 prosenttia on kohdannut lievää lähisuhdeväkivaltaa jossakin vaiheessa elämäänsä vanhemman tekemänä (Fagerlund, Peltola, Kääriäinen, Ellonen, & Sariola, 2014). Sisarusten ja ikätovereiden tekemää lähisuhdeväkivaltaa on kohdannut yhdeksäs- ja kuudesluokkalaisista tytöistä 20 prosenttia ja pojista 10 prosenttia.

Suomessa verrattain myöhään, vasta 1990-luvun lopulla, alettiin nähdä lähisuhdeväkivaltaan puuttuminen hyvinvointivaltion tehtävänä (Pehkonen, 2003). Virallisesti valtion ja kuntien vastuu lähisuhdeväkivaltaan puuttumisesta tuli lakiin vasta 2014, jolloin sosiaalihuoltolaissa (1301/2014) määriteltiin lähisuhde- ja perheväkivalta tilanteena, johon kunnan on järjestettävä sosiaalipalveluja (11 §, kohta 5). Näin lähisuhdeväkivaltatyö tuli enenevässä määrin osaksi kuntien sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten työtä.

1.2 Väkivaltatyön toimijat

Lähisuhdeväkivallan tunnistaminen ja puuttuminen on kaikkien sosiaali- ja terveyspalvelujen jokaisen ammattilaisen tehtävä. Terveyspalveluilla, oikeudella, poliisilla ja sosiaalipalveluilla onkin tärkeä rooli väkivallan tunnistamisessa ja hoitoon ohjaamisessa (Husso ym., 2012; Riski, 2009; WHO, 1997). Edellä mainittujen palvelujen tulisi tehdä joustavasti moniammatillista yhteistyötä lähisuhdeväkivallan vähentämiseksi (Krug ym., 2002; Niemi-Kiesiläinen, 2006). Moniammatillinen väkivaltatyöskentely vaatii palvelujen linkittämistä ja tiedon kulkua eri toimijoiden välillä (Mäkeläinen, Husso, Mäntysaari, Notko, & Virkki, 2012). Suomessa tätä pyritään toteuttamaan yhteistyömallilla, jossa rikosprosessissa toimivat viranomaiset ohjaavat väkivallan tekijää auttamispalveluihin (Hyvärinen & Hautamäki, 2013). Palvelujen yhteisenä periaatteena on auttaa väkivallan kokijaa ja saada tekijä rikosoikeudelliseen vastuuseen sekä saada tämän väkivaltainen käytös loppumaan.

Yleisimmin apua haetaan terveyspalveluista tai poliisilta sekä perheneuvoloista, lakiasiaintai oikeusaputoimistoista, mielenterveystoimistoista, terapeuteilta ja sosiaalitoimesta (Heiskanen &

Piispa, 1998; Riski, 2009). Poliisin rooli lähisuhdeväkivaltaan puuttumisessa on korostunut lainsäädännön muutosten myötä (Fagerlund, 2016). Esimerkiksi vuonna 2011 yksityisellä paikalla, kotona, tapahtuneet lähisuhteissa tehdyt lievät pahoinpitelyt muutettiin virallisen syytteen alaisiksi rikoksiksi, mikä tarkoittaa sitä, että poliisien tulee tehdä rikosilmoitus, jos epäilee kotihälytyksessä tapahtuneen lähisuhdeväkivaltaa. Sosiaali- ja terveystieteiden ammattilaisille tilanne ei ole yhtä suoraviivainen, koska usein salassapitovelvollisuus estää asian ilmoittamisesta eteenpäin (Niemi-Kiesiläinen, 2006). Sosiaali- ja terveyspalveluista väkivallan kokijat kuitenkin hakevat apua, sillä he hakevat apua usein väkivallan aiheuttamiin vammoihinsa, ongelmiinsa ja oireisiinsa (Husso ym., 2012). Lähisuhdeväkivallasta kärsineet naiset ovat pitkäaikaisempia terveyspalvelujen käyttäjiä kuin naiset, jotka eivät ole olleet väkivallan kokijoita (Bacchus, Mezey, & Bewley, 2004; Krug ym., 2002; Macy, Ferron, & Crosby, 2009). Näin ollen lähisuhdeväkivallan kokijat ovat terveyspalvelujen piirissä ja ammattilaisilla olisi mahdollisuuksia ottaa väkivalta puheeksi. Juuri peruspalveluissa väkivallan varhainen tunnistaminen tulisikin tehdä (Paavilainen & Pösö, 2003). Kuitenkin arvioidaan, että näillä yksiköillä ei ole tarpeeksi tapoja kysyä väkivallasta, käsitellä väkivallan seurauksia tai edes tunnistaa väkivaltaa (Husso ym., 2012; Lavis, Horrocks, Kelly, & Barker, 2005; Virkki ym., 2015; WHO, 1997.) Yhtenä syynä tunnistamisen ja avun tarjoamisen vähäisyydelle on ammattilaisten vallitsevat asenteet ja käsitykset (Maiuro ym. 2000). Erityisesti parisuhdeväkivaltatapauksissa uskotaan edelleen, että väkivallan kokija on syyllinen väkivallan kohteeksi joutumisestaan (Husso 2003; Husso, Virkki, Holma, Notko, & Laitila, 2014). Väkivaltaa kohdanneet naiset eivät aina olekaan olleet tyytyväisiä saamaansa apuun, sillä he olivat esimerkiksi kokeneet, että viranomaiset syyllistivät heitä, vähätelivät tapahtunutta, kohtelivat naisia asiattomasta tai eivät olleet ohjanneet jatkoavun piiriin (Heiskanen & Piispa, 1998).

Lähisuhdeväkivallan kokijoiden auttamisessa aktiivisimpia ovat olleet kriisikeskukset ja pahoinpideltyjen naisten turvatalot (Krug ym., 2002). Ensi- ja turvakotien liitto ja muut erilaiset järjestöt ovat Suomessa väkivaltatyön keskeisiä toimijoita (Mäkeläinen ym., 2012; Riski, 2009; Ronkainen, 2008). Ensi- ja turvakotien liitto saa nykyisin suurimman osan rahoituksestaan valtiolta, mutta muiden järjestöjen rahoitus perustuu pitkälti projektirahoitukseen RAY:ltä (nykyinen STEA) tai joltakin muulta rahoittajalta, ja näin ollen heidän toimintansa keskittyy projektin mukaisesti jonkin tietyn ryhmän tarpeisiin. Projektien määräaikaishoidot ovat vaihtuvia ja epävarmoja, jolloin väkivaltatyön toimijoidenkin määrä vaihtelee ja palvelut ovat alueellisesti hajanaisia (Honkatukia, 2011; Riski, 2009). Alueellista hajanaisuutta ja palvelujen saatavuuden eroja aiheuttaa myös paikkakuntien koko: pienillä paikkakunnilla palveluja on vähän ja isoissa kaupungeissa enemmän, mutta toisaalta isoissa kaupungeissa saattaa olla pidemmät jonot palveluihin (Mäkeläinen ym., 2012).

Sekä kunnalliset että järjestöjen palvelut perustuvat vapaaehtoisuuteen ja niihin tulee osata ja pystyä hakeutumaan itse (Ronkainen, 2008). Näin jo yhteiskunta asettaa väkivallan kokijan ja tekijän toimijan asemaan. Yleisimmin väkivallan kokija hakee hoitoa, mutta tekijä ei (Hearn, 1998). Aina palvelujärjestelmässä ei edes ole selkeää auttamistahoa, jossa miesten väkivaltatyöskentelyä tehtäisiin. Suomessa vasta 1990–2000-lukujen taitteessa on edes tarjottu väkivallan tekijöille hoitomuotoja ja ohjattu niihin (Partanen & Wahlström, 2003; Ronkainen, 2006). Palvelujärjestelmässä vallitseekin asenne, jonka mukaan oletetaan, että nainen on vastuussa miehen väkivaltaisen käyttäytymisen lopettamisesta ja perheen tilanteen korjaamisesta (Ronkainen, 2008). Tämä on kuitenkin haitallista, sillä jos naista vain kehoitetaan jättämään väkivaltainen mies, voi tulla naisuhrien kierre, kun mahdollisesti miehen tulevat naiskumppanit joutuvat seuraavaksi miehen tekemän väkivallan kohteeksi (Hansen & Harwey, 1993).

1.3 Positiointiteoria

1.3.1 Positiointi ja positio

Käsitteitä positio ja positiointi käytti ensimmäisen kerran Hollway (1984), kun hän tutki subjektiivisen toimijuuden rakentumista heteroseksuaalisissa suhteissa. Hänen mukaansa subjektipositioinnissa ihminen ottaa ja antaa positiota, samaan tapaan kuin kielipöissa on subjektit ja objektit. Subjektipositioinnilla voidaan lähestyä ihmisen ja sosiaalisen ympäristön suhdetta, johon myös käsite diskurssi viittaa (Hollaway, 1984). Diskurssi on tietyssä tilanteessa tapahtuvaa kielenkäyttöä, kuten merkitys, kielikuva, representaatio, tarina, väite tai jokin muu asia, joka tuottaa version tapahtumasta (Burr, 2003).

Rom Harré kollegoineen on muodostanut positiointiteoriaa laajemmin. He ovat määritelleet positioinnin diskursiiviseksi prosessiksi, jossa meneillään olevassa diskurssissa annetaan toisille henkilöille tai otetaan itselle rooleja sekä asetetaan toinen tai itse johonkin asemaan (Davies & Harré, 1990; Harré & Van Langenhove, 1991; Van Langenhove & Harré, 1999). Näitä diskursseissa muodostuneita ja muuttuvia rooleja ja asemia kutsutaan positioiksi. Käsite positio ei ole kuitenkaan sama kuin käsite rooli, sillä käsite positio on dynamisempi ja alati muuttuva. Tämän takia se on käyttökelpoisempi tutkimuksissa. Käsitteitä positio ja positiointi on yritetty myös suomentaa, esimerkiksi Kuusela (2002) on suomentanut käsitteen positiointi käsitteeksi asemointi ja käsitteen

positio käsitteeksi sijainti. Tässä tutkielmassa käytän kuitenkin alkuperäisiä käsitteitä positiointi ja positio, koska ne ovat tutkimusten piirissä käytetympiä ja ymmärrettävämpiä käsitteitä. Käytän käsitteitä diskurssi, positio ja positiointi edellä mainittujen määritelmien mukaisesti. Esittelen vielä tarkemmin positiointiteoriaan liittyviä piirteitä.

Positiot tekevät henkilön toiminnoista ymmärrettäviä ja suhteellisen määritettyjä sosiaalisina toimina (Harré & Van Langenhove, 1991; Van Langenhove & Harré, 1999). Positiot määrittävätkin, miten henkilön on sosiaalisesti ja loogisesti mahdollista toimia, sillä henkilön oikeudet, velvollisuudet, tehtävät ja vallan jakautuminen määrittyvät positioiden kautta (Harre & Moghaddam, 2003). Henkilön positiot muuttuvat, etenkin tilanteista toisiin, koska siten henkilö selviytyy erilaisista tilanteista (Harré & Van Langenhove, 1991; Van Langenhove & Harré, 1999). Jos henkilön positio muuttuu tietyssä tilanteessa, se muuttaa toisten siinä tilanteessa olevien positioita, koska olemassa oleva positiot hankaloituvat. Henkilö voidaan positioida, vaikka hän ei olisi itse paikalla diskurssissa (Harré & Van Langenhove, 1991). Tämän tutkielman aineistossa positiointi tapahtuukin suurimmaksi osaksi positioimalla ihmisiä, ketkä eivät ole paikalla diskurssissa.

Positioinnin tavat voidaan jakaa ensimmäisen, toisen ja kolmannen asteen positiointiin, tiedostamattomaan ja tiedostettuun positiointiin, eksplisiittiseen ja implisiittiseen positiointiin sekä moraaliseen ja persoonalliseen positiointiin (Harré & Van Langenhove, 1991; Van Langenhove & Harré 1999). Ensimmäisen ja toisen asteen positiointi tapahtuvat sillä hetkellä meneillään olevassa diskurssissa. Kolmannen asteen positiointi tapahtuu positiointina jälkikäteen käytävässä keskustelussa jostakin aikaisemmin tapahtuneesta diskurssista. Ensimmäisen asteen positioinnissa ensimmäiseksi toiselle annettu tai itselle otettu positiointi hyväksytään kyseenalaistamatta sitä, kun taas toisen asteen positioinnissa positiot kyseenalaistetaan eikä niitä hyväksytä sellaisina, jolloin tapahtuu uudelleenpositiointi. Ensimmäisen asteen positiointi on yleensä tiedostamatonta, mutta joissakin tilanteissa (esimerkiksi toisen reaktiota testatakseen) se voi olla tietoistakin. Toisen ja kolmannen asteen positiointi taas on aina tietoista. Tämän tutkielman aineistossa positiointi on lähinnä ensimmäisen asteen positiointia, koska positiointi tapahtuu aineiston diskurssissa, positioita ei kyseenalaisteta ja ammattilaiset eivät välttämättä tiedosta positioivansa. Lisäksi voi ilmetä myös kolmannen asteen positiointia diskurssissa, joissa ammattilaiset kertovat jostakin aikaisemmasta diskurssista.

Positiointi on eksplisiittistä, kun positiointi tapahtuu tarkoituksenmukaisesti sanallistamalla positiot, kun taas implisiittisessä positioinnissa positioita ei lausuta ääneen, vaan ne otetaan itsestäänselvyyksinä (Harré & Moghaddam, 2003; Päivinen & Holma, 2016). Kaikenlainen positiointi sisältää aina sekä moraalista että persoonallista positiointia (Harré & Van Langenhove, 1991). Moraalisessa positioinnissa henkilö positioidaan tämän tekemisten kautta: tekemisiä

arvioidaan suhteessa moraalisiin normeihin, kun taas persoonallisessa positioinnissa henkilö positioidaan yksilöllisten piirteiden tai erikoisuuksien kautta. Implisiittisen tai persoonallisen positioinnin kautta annetut positiot ovat määrittävämpiä ja niitä on hankalampi muuttaa kuin eksplisiittisen tai moraalisen positioinnin kautta annettuja positioita. Tämän tutkielman aineistossa positioidaan sekä eksplisiittisesti ja implisiittisesti että moraalisesti ja persoonallisesti.

Käytän tässä tutkielmassa positiointia tutkiessani toimijuuden rakentamista. Ammatilliset positioivat väkivallan kokijaa, tekijää ja ammattilaista ja se, millaiseen positioon ammatilliset heidät asettavat, rakentaa heille toimijuutta.

1.3.2 Toimijuus rakentuu positioinnissa

Toimijuus on laaja käsite, mutta sitä on määritelty tarkemmin eri näkökulmista käsin (Jyrkämä, 2008; Ojala, 2010; Virkki, 2004). Yleisimmät kaksi näkökulmaa ovat rakenteiden rajoittavuutta korostava näkökulma ja yksilön vapautta korostava näkökulma. Näiden väliin on koetettu muodostaa yhdistävä näkemys toimijuudesta, jossa rakenteet nähdään sekä toimijuutta rajoittavina että mahdollistavina. Yhdistävän näkemyksen mukaan toimijuus nähdään neuvotteluna ja se muotoutuu rakenteen, vallan, toimijan ja muiden toimijoiden välisessä vuorovaikutuksessa (Ojala, 2010).

Toimijuus rakentuu siis sosiaalisesti diskurssissa, jossa yksilö sijoitetaan johonkin subjektipositioon tietyssä tilanteessa (Ojala, 2010; Ronkainen, 2006). Positiot sisältävät oletuksen subjektista ja toiminnasta sekä siitä, että toimija on suhteessa muiden siinä tilanteessa olevien subjektipositioiden toimijoihin. Toimijuutta määrittää toiminta, joka tilanteessa on henkilölle mahdollista, toiminta, jota odotetaan henkilöltä, sekä näiden suhde jo toteutuneeseen toimintaan (Ronkainen, 2006). Ojalan (2010) mukaan toimijuus rakentuu suhteissa, paikantuu tilanteisiin, kiinnittyy henkilöön ja on rakentuessaan jännitteinen ja prosessuaalinen.

Tavoitteellinen toiminta on asia, joka yhdistää monia määritelmiä toimijuudesta (Jyrkämä, 2008). Esimerkiksi Bilton, Bonnett, Jones, Skinner ja Stanworth (1981) määrittelevät toimijuuden olevan yksinkertaisesti tavoitteellista toimintaa: toimijoilla on vapaus luoda ja muuttaa tapahtumia ja niiden kulkua. Giddens (1984) määrittelee tavoitteellisuuden lisäksi toimijuuteen kuuluvan myös vallan: toimijuutta on tilanteissa, joissa henkilö olisi voinut toimia toisin missä tahansa vaiheessa. Jos henkilö ei olisi puuttunut tapahtumaan ollenkaan, mitään ei olisi tapahtunut. Tätä näkemystä tukevat myös Ronkaisen (2008) ajatukset toimijuudesta, sillä hän näkee toimijuuteen kuuluvan toiminnan mahdollisuuksien, resurssien ja rajojen lisäksi vallan sekä vastuun. Näin ollen henkilö nähdään

vastuullisena, syyllisenä tai ansioituneena tekemisistään, jos hänet positoidaan toimijaksi (Wood & Kroger, 2000). Henkilön vastuullistamiseen ja toisin tekemisen mahdollisuuksiin liittyy se, millaisia materiaalisia mahdollisuuksia, millainen yhteiskunnallinen asema ja normatiiviset odotukset sekä arvottamiset liittyvät ihmisryhmään, johon henkilö kuuluu (Ronkainen, 2006).

Tässä tutkielmassa määrittelen käsitteen toimijuus yhdistelemällä edellä mainittuja näkökulmia. Toimijuus käsittää diskursseissa rakentuvat henkilön mahdollisuudet toimia sekä muuttaa tapahtumia ja se sisältää sekä valtaa että vastuuta teoista. Tässä tutkielmassa se tarkoittaa ammattilaisten kohdalla sitä, miten ammattilaisen positio tuo valtaa ja vastuuta väkivaltaan puuttumisessa, ja väkivallan kokijan ja tekijän kohdalla sitä, miten paljon mahdollisuuksia heillä on toimia ja miten paljon he ovat vastuussa väkivallasta ja sen lopettamisesta. Tutkielman aineistossa väkivallan kokijan, tekijän ja ammattilaisten toimijuudet rakennetaan toisilleen vastakkaisiksi toimijuuden passiivisuuden ja aktiivisuuden suhteen.

1.3.3 Tunteet osana positiointia

Psykologisessa tutkimuksessa sosiaaliskonstruktivistisesta näkökulmasta ajatellen käsitteellä tunne tarkoitetaan pelkkää kuvausta (Harré, 1986; Walton, Coyle, & Lyons, 2003). Harrén (1986) mukaan tunteet ovat sitä, miksi ne kulttuurissa nimetään eli ne rakentuvat kielellisesti ja ovat kulttuurisesti suhteellisia. Tunteet muodostuvat kielen kautta diskursseissa, jolloin niitä voidaan tunnistaa puheesta ja niiden sosiaalinen funktio voidaan havaita (Walton ym., 2003). Tunteita voidaankin tutkia diskursiivisesti tarkastelemalla erilaisten tunnesanojen käyttöä (Harré, 1986).

Käytän tässä tutkielmassa käsitettä tunne edellä kuvatun sosiaaliskonstruktivistisen näkökulman mukaisesti kielellisesti rakentuneena ilmauksena tunteista. Pelkän litteroidun haastatteluaineiston perusteella ei pysty analysoimaan henkilön tunnekokemusta tarkemmin tai syvemmin, koska tutkittavilta ei ole mitattu esimerkiksi fysiologisia reaktioita tai havainnoitu heidän käyttäytymistään tunteita herättävissä tilanteissa. Ammattilaisten lähisuhdeväkivallan kohtaamiseen liittyviä tunteita tarkastelen aineiston diskursseissa ilmenevien ammattilaisten itse käyttämistä tunnesanoista tai kertomuksista tunteita herättäneistä tilanteista. Kertomuksia oli aineistossa etenkin vastauksena haastattelijan kysymykseen ”Millaisia tunteita lähisuhdeväkivallan kohtaaminen on teissä herättänyt?”, mutta myös muissa kohdin diskursseja.

Parrotin (2003) mukaan tunteilla on keskeinen rooli positioinnissa. Positointi sekä herättää tunteita että tunteet vaikuttavat positointiin. Tunteet jakavat oikeuksia, velvollisuuksia ja tehtäviä,

jotka ovat osa positioita. Tunteet ovat osana sekä itsen että toisen moraalista arvostelua. Jotta tunteet pystyvät näihin, ne eivät voi olla vain subjektiivisia tunteita, vaan ne ovat jotain jostakin, esimerkiksi on vihainen jostakin, häpeää jotakin tai on ylpeä jostakin. Tunne tarvitsee itselleen kohteen, esimerkiksi jos henkilö on vihainen jostakin, tulee olla toinen henkilö, joka on tehnyt väärin, on syyllinen ja jonka tulisi tuntea häpeää tai syyllisyyttä. Näin tunteet muodostavat positioita sekä itselle että toiselle. Kuitenkaan toinen ei aina vastaa tunteeseen hyväksyen hänelle annettua positiota, vaan saattaa esimerkiksi vastata vihaan olemalla vihainen siitä, että häntä syytetään asiasta tai olemalla ylpeä teostaan, koska kokee sen olleen oikeutettu. Näin tunteidenkin kautta voi syntyä uudelleenpositiointia. Tunteiden kautta voidaan positioida itseä ja toisia myös nimeämällä tai uudelleennimeämällä tunteita.

Tässä tutkielmassa otan tunteiden roolin positioinnissa huomioon siten, että tarkastelen, kuka on kuvattun tunteen kohde ja millaiseen positioon kohde asetetaan tunteen yhteydessä. Tätä kautta päästään käsiksi siihen, mikä yhteys tunteilla ja rakennetuilla toimijuuksilla on. Positiointi toimii näin apuvälineenä, yhdistävänä tekijänä, tunteiden ja toimijuuden välillä.

1.4 Väkivalta, positiointi, toimijuus ja tunteet aikaisemmissa tutkimuksissa

Työntekijöiden ja asiakkaiden välistä toimijuuden jakautumista ei ole tutkittu paljon tutkittu (Virkki, 2015). Ei ole paljon tutkimusta myöskään siitä, millaisia tunteita ammattilaiset kokevat väkivallan kohtaamiseen liittyen. Toimijuuden jakautumisen ja ammattilaisten tunteiden tutkimusta lähisuuhdeväkivaltatutkimuksissa ei ole yhdistetty, joten tämä tutkielma täyttää tämän tutkimuksellisen aukon.

Tässä tutkielmassa käytän positiointiteoriaa samoin kuin Koistinen ja Holma (2015). He tutkivat, kuinka terveysalan ammattilaiset positioivat perheväkivaltaa kohdannutta asiakasta. Heidän tuloksistaan ilmeni kolme eri positiota, joita asiakkaalle annettiin. Yleisin oli helposti tunnistettava uhrin positio, jossa asiakkaalla oli esimerkiksi fyysisiä vammoja, asiakas häpesi tai pelkäsi, parisuhteessa oli mustasukkaisuutta tai harkittiin eroa tai jossa asiakas antoi rivien välissä vinkkejä mahdollisesta väkivallasta. Toinen positio oli piilevästi vaurioitunut uhri, jossa uhrius oli piilossa mielen- tai päihdeongelmien takana tai asiakkaalla itsellään oli riski käyttäytyä väkivaltaisesti joko toisia tai itseään kohtaan. Kolmas positio oli väkivallan lopettamisesta vastuussa olevan positio, jossa ajateltiin asiakkaan itse ylläpitävän väkivaltaa, koska itse on valinnut jäädä suhteeseen ja

asiakasta ei voida auttaa ennen kuin tämä lähtee väkivaltaisesta suhteesta tai jossa saatettiin asettaa asiakas syylliseksi väkivaltaan, esimerkiksi syyttämällä tämän provosoineen väkivallan tekijää.

Väkivallan kokijalle muodostuneita positioita on tutkittu myös kokijan itsensä positioinnin näkökulmasta. Esimerkiksi Hyden (2005) on tätä kautta tutkinut väkivallan kokijan toimijuuden rakentumista. Hän on tutkinut fyysisen väkivallan kohteeksi joutuneiden naisten näkemyksiä omasta toimijuudestaan parisuhteessa sekä erovaiheessa. Tutkimuksen tuloksista ilmeni kolme keskeisintä toimijapositiota: haavoittuneen positio, itseään syyttävän positio ja siltojen rakentajan positio, jossa nainen pyrki rakentamaan omaa elämää ja siinä olevaa toimijuutta menneisyyden ja nykyisyyden kautta. Myös Kurri ja Wahlström (2001) ovat tutkineet väkivallan kokijalle rakentuvan toimijuuden aktiivisuutta tai heikkoutta keskustelussa kokijan ja kriisikeskuksen työntekijän kanssa. Mikkonen ja Mönkkönen (2001) puolestaan ovat tutkineet psykologian pro gradu -tutkielmassaan väkivaltaa kokeneiden naisten toimijuuden ja minäkuvan rakentumista heidän omassa puheessaan naisten keskusteluryhmässä. Heidän tutkielmassaan ilmeni myös moninaisia tunteita, joita naiset kuvasivat kokeneensa ja jotka osaltaan vaikuttivat toimijuuden ja minäkuvan rakentumiseen.

Toimijuuden ja vastuullisuuden tutkimus on lähisuhdeväkivaltatutkimuksessa yleinen tutkimusaihe (Virkki, 2015). Sitä on tutkittu esimerkiksi tarkastelemalla, kenen kuului toimia lähisuhdeväkivaltatilanteissa, miten väkivaltaan puututaan tai miksi ei puututa ja millaisia positioita väkivallan kokijoille muodostetaan. Esittelen seuraavaksi viisi tällaista tutkimusta. Näistä tämän tutkielman kannalta merkittävin tutkimus on Virkin (2015) tutkimus, jossa hän on tutkinut sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten ajatuksia siitä, kenellä on vastuullinen toimijuus väkivaltatapauksiin liittyen. Hän tarkasteli ammattilaisten ajatuksia siitä, minkälaisessa asemassa he itse ovat suhteessa väkivallan kokijaan ja tekijään, kun pyritään lopettamaan väkivaltaa ja pohditaan, kenellä on vastuu puuttua väkivaltaan. Tutkimuksen mukaan ammattilaiset joko asettavat toimijuuden kokijalle, yrittävät valtaistaa kokijaa, asettavat toimijuuden tekijälle tai yrittävät opettaa tekijää.

Virkin (2015) mukaan toimijuus asetettiin kokijalle syyllistämällä kokijaa väkivallasta: hän on itse valinnut väkivaltaisen kumppanin ja sallii väkivallan jatkumisen, joten hän on myös vastuullinen väkivallan lopettamisesta. Tällaista syyttämistä tässä tutkimuksessa oli vähän. Sen on myös todettu vähenevän yleisesti ihmisten ajattelussa (Leisenring, 2006). Virkin (2015) tutkimuksen mukaan toinen tapa asettaa kokija vastuulliseksi toimijaksi oli se, että työntekijä ei kysynyt väkivallasta, koska ajatteli, että kokija on autonominen ja osaa itse hakea apua, jos apua haluaa. Kokijan valtaistamista tapahtui tilanteissa, joissa kokija nähtiin uhrin positiossa, jossa hänellä ei ole mahdollisuuksia toimia, joten ammattilaisilla on suurempi toimijuus. Ammattilaisen toimijuus ilmeni kokijan valtaistamisena eli ammattilainen pyrki asettamaan uhrin valtaistettuun positioon, jolloin kokija näkisi häneen kohdistuvan väkivallan ja olisi aktiivinen toimija ryhtymällä tekemään jotakin väkivallan

lopettamiseksi. Molemmissa tilanteissa ammattilaiset odottivat kokijan lähtevän suhteesta ja näin saavan väkivallan loppumaan. Myös Ronkanen (2008) toteaa, että usein kokijaa neuvotaan ja rohkaistaan toimimaan itse, jotta väkivaltatilanne korjaantuisi.

Tekijän vastuullistamista puolestaan ei ilmennyt samalla tavalla Virkin (2015) tutkimuksen tuloksissa. Ammattilaiset erikoissairaanhoidossa eivät maininneet tekijän vastuuta ollenkaan tai ajattelivat tekijän vastuullistamisen olevan mahdoton tehtävä, koska ei ole heidän tehtävänsä lähteä nimeämään sitä, kuka on vastuussa. Ammattilaiset, jotka työskentelevät väkivaltainterventioiden parissa, mainitsivat tekijän vastuullistamisen olevan tärkeää ja yksi väkivallan tekijöiden kanssa työskentelyn pääasioista. Yksi keino vastuullistaa tekijää oli antaa hänelle toimijuus laittamalla hänet kirjoittamaan sopimus, jossa lupaa olla käyttämättä väkivaltaa. Näin tekijälle asetettiin toimijuus, jossa hän valitsee itse olla tekemättä väkivaltaa. Tällöin ammattilaiselle taas muodostuu positio vahvana ohjaavana toimijana. Toinen vaihtoehto vastuullistaa tekijää oli opettaa häntä väkivallattomaan käytökseen opettamalla esimerkiksi ihmissuhdetaitoja ja vihanhallintaa. Väkivaltainterventioissa työskentelevät ammattilaiset näkivät opettamisen olevan heidän tehtävänsä.

Kokijan vastuullistaminen ja voimaannuttaminen tulivat ilmi työntekijöiden tapoina asettaa uhrille toimijuutta myös Virkin ja Lehtikankaan (2014) tutkimuksessa. Vastuullistamista syntyi siinä, että työntekijä korosti väkivallan kokijan vastuuta väkivaltaongelman ratkaisussa ja näin kokijalle annettiin positio, jossa yksilön vastuu ja omat valinnat painoutuivat. Työntekijän positio puolestaan muotoutui suhteessa tähän kokijan positioon, joka rajoitti työntekijän velvollisuutta ja oikeutta puuttua väkivaltaan. Psykososiaalisessa voimaannuttamisessa taas kokijan rajoittunut toimintakyky huomioitiin ja näin kokijalle ei asetettu samanlaista toimijuuden vaadetta, vaan työntekijälle syntyi aktiivisempi ja vastuullisempi toimijuus. Pyrkimyksenä työntekijällä tässä oli saada kokija huomaamaan ongelma ja lisätä hänen voimavarojaan, jotta hän pystyisi tekemään muutosta tilanteeseensa ja näin tulemaan aktiivisemmaksi väkivallalle rajoja asettavaksi toimijaksi.

Myös Perttu (1999) ja Piispa (2008) ovat saaneet tutkimuksissaan samankaltaisia tuloksia. Perttu (1999) tutki sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten käsityksiä siitä, millaisia toimintatapoja lähisuhdeväkivaltaan puuttumisessa on. Tavallisimmat tavat auttaa väkivaltatilanteissa oli rohkaista kokijaa toimimaan itse, joko lähtemällä suhteesta tai auttamalla väkivallan tekijää lopettamaan väkivaltaisuutensa. Harva ammattilainen ehdotti väkivallan tekijälle kohdistettua hoitoa tai interventiota. Harvoin väkivaltaan puututaan muutenkaan interventioilla, vaan annetaan ainoastaan emotionaalista tukea urille. Näillä tavoilla ammattilaiset asettivat uhrin toimijan asemaan. Piispa (2008) puolestaan on tutkinut fokusryhmähaastattelujen avulla väkivaltaan liittyviä käsitteitä, käsityksiä ja merkityksiä ja samalla kartoittanut mielipiteitä siitä, kenen tulisi tehdä jotakin, jos suhteessa on väkivaltaa, kenen ongelma se on ja kenen vastuulla parisuhdeväkivalta on. Yleisesti

väkivallan kokijaa kohtaan oltiin empaattisia ja äkivalta koettiin molempia koskevana ongelmana, mutta ajateltiin, että tekijä ei usein koe väkivaltaansa ongelmaksi ja ei siksi tee asialle mitään, vaan kokijan tulee tehdä jotakin. Kokija siis velvoitettiin toimimaan, vastuutettiin väkivallan lopettamisesta ja näin häneltä odotettiin vahvaa toimijuutta. Tekijältä toimijuutta ei odotettu ja hänet vapautettiin vastuun ottamisesta, koska ajateltiin, ettei hän tunnista väkivaltaista käytöstä ongelmaksi tai ei halua apua.

Vastuullisen toimijuuden jakautumista on myös Keskisen (2005) väitöskirjan tuloksissa. Hänen tuloksissaan on ilmennyt myös työntekijöiden tunteisiin liittyviä asioita. Hän on tutkinut perheneuvolatyöntekijöiden väkivaltatyötä ja siihen liittyviä ristiriitoja. Hänen tuloksistaan ilmeni, että kun työntekijä luopuu professionaalista neutraaliudesta, eli tuomitsee väkivallan naisiin kohdistuvana vallan käyttönä ja näin menee niin sanotusti väkivaltaa kokeneen naisen puolelle, työntekijä kokee sen helpottavana, koska näin väkivaltaa tehnyttä miestä sai vastuutettua paremmin. Toisaalta neutraaliudesta luopuminen herätti työntekijöissä enemmän tunteita, kuten kivun, haavoittuvuuden, epäoikeudenmukaisuuden ja kiukun kokemuksia. Samalla tuli ilmi, että työntekijät olivat kyllä kokeneet avuttomuuden, huolen ja vihan tunteita myös neutraalin työskentelytavan aikana, mutta silloin tunteet olivat jääneet vähemmälle huomiolle. Neutraaliudesta luopuminen asetti työntekijät positioon, jossa he ovat aktiivisia ja aloitteellisia väkivallan selvittämisessä sekä positioon, jossa he ovat väkivaltaa kokeneiden naisten ja lasten liittolaisia.

Tekijöiden ja kokijoiden positiointia Keskisen (2005) väitöskirjassa tuli etenkin neutraaliudesta luopumisen jälkeen, koska tällöin väkivaltaa tehnyt mies asetettiin väkivallan tekijän positioon, jossa hänen tulisi ottaa vastuu teoistaan. Usein miehet eivät olleet halukkaita asettumaan tällaiseen positioon. Miehillä saatettiin tarjota myös lapsesta välittävän ja tämän edun mukaan toimivan isän positiota, jossa hän ottaisi väkivaltaisesta käytöksestään vastuuta ja huomioisi toimintansa seuraukset lapsen kannalta. Naiselle taas pyrittiin luomaan muitakin positioita kuin voimattoman uhrin positio lisäämällä naisen toimijuutta keskustelemalla toimintavoista esimerkiksi tilanteissa, joissa joutuu vastakkain väkivaltaa käyttäneen ex-miehensä kanssa tai tekemällä turvallisuussuunnitelman tai käsittelemällä pelon tunteita, jotka kuuluvat vahvasti uhrin positioon. Lapsille taas työntekijöiden ja asiakkaiden keskusteluissa syntyi väkivaltaa sivustaseuranneen uhrin positio tai mahdollisesti itse väkivaltaa käyttävän toimijan positio. Naiset itse positioivat itseään usein hoivaajan ja auttajan positioihin, joissa he kokevat velvollisuudekseen huolehtia väkivaltaisesta miehestään. Työntekijät saattavat joskus ylläpitää tällaisia positioita, kun esimerkiksi miehen päihde- tai mielenrveysongelman yhteydessä puhuvat naiselle siitä, että miestä tulisi tukea ja auttaa ongelmassa. Näin samalla sivuutetaan helposti naisen väkivaltakokemus. Keskinen toi ilmi myös muita positioita, joita naisuhrit itselleen asettavat, ja joita työntekijät joko tukevat tai vastustavat,

esimerkiksi itsenäisen ja vapaan naisen positio, alistetun naisen positio tai lapsiaan puolustavan äidin positio.

Ammattilaisten tunteita väkivallan kohtaamiseen ei puolestaan ole tutkittu tutkimusten pääaiheena. Niitä on kuitenkin tutkimusten tuloksista ilmennyt, etenkin liitettynä toimijuuden vaatimuksiin, kuten edellisessä Keskinen (2005) tutkimuksessa. Yksi tällainen on myös Pasasen (2011) psykologian pro gradu -tutkielma, jossa hän tarkasteli väkivaltaan puuttumisen ristiriitoja erikoissairaanhoidossa. Hänen tuloksistaan ilmeni ammattilaisten kuvailemia turhautumisen ja epätoivon tunteita tilanteissa, joissa kokija pysyi väkivaltaisessa suhteessa, vaikka häntä yritettiin auttaa. Tällöin jotkut hoitopolut saattoivat jopa sulkeutua kokijalta ja ammattilaiset ajattelivat, että kokijan täytyy itse toimia. Ammattilaiset olivat saattaneet sanoa suoraan vastuun lähisuhdeväkivaltaan puuttumisessa olevan kokijalla itsellään. Samasta aineistosta tehdyssä Virkin ja kollegoiden (2015) tutkimuksessa nousi samanlaisia tunteita esille: ammattilaiset olivat tuottaneet puhetta turhautumisesta ja pettymisestä siihen, että he tarjoavat apua lähisuhdeväkivaltaan, mutta sitten kokija lähtee takaisin kotiin hakattavaksi. Ammattilaiset olivat kokeneet tällöin, että he eivät voi tehdä mitään. Näissä tilanteissa toimijuus rakennettiin selkeästi aktiivisesti kokijalle. Kylläkin Pasasen (2011) tutkielmassa ilmeni myös vastakkaisia näkemyksiä, kuten perusterveydenhuollon vastuuttaminen (esimerkiksi perheneuvolan, parisuhdeneuvolan tai terveyskeskuslääkäriin) tai joissain poikkeustapauksissa puuttumisen nähtiin olevan myös lähipiirin vastuulla.

Muita ammattilaisilla ilmenneitä tunteita Pasasen (2011) tutkielmassa oli paheksunnan tunne sekä kokijaa että tekijää kohtaan, ristiriitaiset henkilökohtaiset tunteet siitä, että auttaa kokijaa kontrolloivalla vallalla ja se tuntuu ”jo lyödyn lyömiseltä” sekä pelko, joka saattoi estää ammattilaista toimimasta ja puuttumasta mahdolliseen väkivaltaan. Ammattilainen saattaa kokea pelkoa oman turvallisuutensa puolesta, kokijan turvallisuuden puolesta tai siksi, että luo uuden trauman ottaessaan väkivallan puheeksi, mutta ei pystykään tarjoamaan heti apua ja tarpeeksi ammattitaitoista ja kattavaa tukea. Myös Husso kollegoineen (2012) nosti tästä aineistosta tehdyssä tutkimuksessaan esille pelon siitä, että aiheuttaa uuden trauman kokijalle, jos kaivelee hankalia asioita, mutta ei auta käsittelemään niitä loppuun asti. Tällaista uudelleentraumatisoinnin pelkoa on kuvattu monissa tutkimuksissa ”Pandoran lippaan” avaamisena, mikä voi tuottaa enemmän harmia kuin hyvää (Lavis ym., 2005; Sugg & Inui, 1992).

On tehty myös tutkimuksia, joissa väkivallan tekijän positiointi ja toimijuus on ollut keskiössä. Yksi esimerkki on Partasen ja Wahlströmin (2003) tutkimus, jossa he tarkastelivat uhripositioita, joita väkivallan tekijät ottavat itselleen väkivaltaisten miesten ryhmäterapiassa. He ottivat uhripositioita itselleen esimerkiksi syyttämällä naista alkuttamisesta tai väkivaltaisesta käytöksestä, kertomalla omien vanhempien väkivaltaisuuksista, vetoamalla siihen, että heidän geneissään on väkivaltaa tai

vetoamalla stressiin tai irrationaalsiin tunteisiin. Kun tekijä asettaa itsensä näin uhrin positioon, hän välttää aktiivista toimijuutta ja vastuussa oloa väkivaltaisista teoistaan. Tämä taas on työntekijälle haaste, koska hänen tulisi saada väkivallan tekijä ottamaan vastuu teoistaan.

1.5 Tutkimusongelma

Tutkielmassani tarkastelen lähisuhdeväkivallan kohtaamiseen liittyviä tunteita ammattilaisilla sekä sitä, mikä yhteys ammattilaisten kuvaamilla tunteilla on rakennettuihin toimijuuksiin. Tutkimusongelmana on: Miten ammattilaisten kuvaamat lähisuhdeväkivallan kohtaamiseen liittyvät tunteet ovat yhteydessä väkivallan kokijalle, tekijälle ja ammattilaisille rakennettuun toimijuuteen? Tätä lähestyn neljän apukysymyksen kautta:

- 1) Millaisia tunteita ammattilaiset kuvaavat kokeneensa lähisuhdeväkivallan kohtaamiseen liittyen?
- 2) Millaiseen positioon ammattilaiset asettavat tunteen kohteen?
- 3) Millaisia toimijuuksia ammattilaiset rakentavat väkivallan kokijalle, tekijälle ja ammattilaisille?
- 4) Miten kuvatut tunteet ovat yhteydessä näiden toimijuuksien rakentamiseen?

2 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

2.1 Tutkimusaineisto

Tutkimusaineistona tutkielmassa on 16 fokusryhmähaastattelua, joista kymmenessä on haastateltu sosiaali- ja terveysalan ammattilaisia ja kuudessa poliiseja. Sosiaali- ja terveysalan ammattilaiset olivat ammatiltaan muun muassa sosionomeja, sosiaalityöntekijöitä, psykologeja, sairaanhoitajia ja terveydenhoitajia. He työskentelivät muun muassa perheneuvoiloissa, turvakodeissa, kouluterveydenhuollossa, lastensuojelussa, vanhus-, mielenterveys- ja päihdepalveluissa ja päivystyksessä. Sosiaali- ja terveysalan ammattilaisia haastateltiin yhteensä 45 henkilöä, joista kolme oli miehiä. Poliiseja oli yhteensä 22 henkilöä, joista 10 oli miehiä. Fokusryhmähaastattelu tarkoittaa

kvalitatiivisen tutkimuksen aineistonkeruumetodia, jossa etukäteen määritelty ryhmä keskustelee jostakin tietystä tutkittavana olevasta aiheesta ohjatusti (Hennink, 2007). Ryhmään kerätyt osallistujat ovat keskenään samankaltaisia tai jakavat yhdessä jonkin kokemuksen, joka on tutkimuksen aiheena. Ohjaaja pitää keskustelun tutkittavassa aiheessa ja voi esittää tarkentavia kysymyksiä. Fokusryhmähaastatteluissa tuotetut ajatukset syntyvät osallistujien yhdessä tuottamina, kun osallistujat täydentävät toisiaan. Fokusryhmähaastattelujen tarkoituksena on saada käsitys erilaisista mielipiteistä aiheeseen liittyen ja ymmärtää aihetta osallistujien näkökulmasta.

Aiheena tutkimusaineistona olevissa fokusryhmähaastatteluissa on lähisuhdeväkivallan kohtaamiseen liittyvät kokemukset, moniammatillisen yhteistyön haasteet ja mahdollisuudet sekä lähisuhdeväkivaltaan liittyvä koulutus ja tämänhetkinen koulutustarve. Fokusryhmähaastattelut on kerätty kevään 2017 ja talven 2018 välisenä aikana tutkimuksessa, jonka tarkoituksena on selvittää edellä mainittuja asioita. Tutkimus on osa Jyväskylän yliopiston, Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) ja Poliisiammattikorkeakoulun (Polamk) EU-rahoitteista yhteishanketta Enhancing Professional Skills and Raising Awareness on Domestic Violence, Violence against Women and Shelter Services (EPRAS), jossa kehitetään sosiaali- ja terveysalan ammattilaisille ja poliiseille suunnattua lähisuhdeväkivaltakoulutusta.

Fokusryhmähaastattelut on toteutettu yhden, kahden tai kolmen tutkijan ohjaamina 2–7 osallistujan ryhmissä. Haastattelut ovat kestoltaan tunnista kahteen tuntiin ja ne on litteroitu ja anonymisoitu tekstimuotoon kuva- ja äänitallenteista. Tutkielmassa käytän ainoastaan litteroitua materiaalia, jota on word-tiedostona yhteensä 339 luskaa.

2.2 Diskurssianalyysi

Aineiston analyysimenetelmänä on diskurssianalyysi, jonka kiinnostuksen kohteena on kielessä tuotetut ja ylläpidetyt merkitykset (Burman & Parker, 1993), eli se, mitä kielellä ja puheella tehdään tai saadaan aikaan (Wood & Kroger, 2000). Diskurssianalyysi sopii hyvin haastattelujen analysointiin koska haastattelu, etenkin fokusryhmähaastattelu, on aineistona aktiivinen ja argumentoiva, mikä helpottaa analysointia (Potter, 2004). Diskurssianalyysin tutkimuksellisenä viitekehyksenä on sosiaalinen konstruktionismi, jossa ajatellaan, että kieli rakentaa sosiaalista todellisuutta, sillä kaikki asiat, mitä ajatellaan tai mistä puhutaan rakentuvat kielen kautta (Burr, 2003; Jokinen, Juhila, & Suoninen, 1993). Kieli onkin keskeinen ja perustava osa sosiaalista elämää, sillä se ei ole vain tapa

kuvailla tai kommunikoinninväline, vaan se on myös sosiaalinen käytäntö tehdä asioita (Wood & Kroger, 2000).

Diskurssianalyysissä ei ole tärkeää hallita tiettyjä tutkimuksellisia työvälineitä, koska se ei ole niinkään tutkimuksellinen menetelmä, joka tarjoaisi askel askeleelta ohjeet kuinka tehdä tutkimusta (McLeod, 2001). Tärkeämpää on ymmärtää diskurssianalyysin idea, sillä diskurssianalyysi on ennemminkin lähestymistapa tekstiin. Käsite diskurssi tarkoittaa tietyssä tilanteessa tapahtuvaa kielenkäyttöä, joka tuottaa tapahtumasta kuvauksen (Burr, 2003). Diskurssianalyysissä ei kuitenkaan tutkita itse diskursseja vaan sitä, miten diskurssit toteutuvat sosiaalisissa käytännöissä (Jokinen ym., 1993). Pääoletus on, että ilmiö, joka on sosiaalisten ja psykologisten tutkimusten kohteena, on muodostunut diskursseissa ja diskursseista (Wood & Kroger, 2000). Diskurssit ovat keskittyneet toimintaan ja käytäntöihin, ovat tilannesidonnaisia, rakentavat itse maailmaa sekä rakentuvat sanoista, sanonnoista ja retorisisista asioista (Potter, 2004). Samaan tapaan ihmiset sekä rakentavat itse diskursseja että rakentuvat diskursseissa (Wood & Kroger, 2000). Näin ollen, diskursiivisen näkökulman mukaan yksilö subjektina rakentuu ja uudelleenrakentuu kaikissa diskursiivisissa tilanteissa, joissa on mukana (Burr, 2003). Subjektin rakentuminen on siis keskeisessä roolissa diskursseissa ja tämän takia diskurssianalyysi on sopiva menetelmä tutkittaessa subjektipositiota. Käsitettä subjektipositiota käytetään diskurssianalyysissä etenkin silloin kun tutkitaan toiminnan rajoituksia tai toimijan aseman vaihteluita (Jokinen ym., 1993).

2.3 Aineiston analysointi

Tässä tutkielmassa tutkimuksellisenä viitekehysenä on sosiaalinen konstruktioismi, analysointimenetelmänä diskurssianalyysi ja taustateorianäkökulmana positiointi. Nämä sopivat tutkimuksen analysoinnissa hyvin yhteen, koska yleisesti sosiaalisen konstruktioismin näkökulman mukaan, ja erityisesti diskurssianalyttisen näkökulman mukaan, käsitys itsestä ja muista nähdään monipuolisena ja muuttavana verrattuna tavanomaisiin näkemyksiin piirteistä ja roolista (Wood & Kroger, 2000) ja näin on myös positiointiteoriassa. Analysointitapa tässä tutkielmassa on aineistolähtöinen eli tarkoituksena ei ole testata teoriaa tai jotakin hypoteesia vaan teoria muodostuu aineistosta käsin (Hirsjärvi, Remes, & Sajavaara, 2004). Myöskään analyysiyksiköitä ei ole päätetty ennalta, vaan ne muodostuvat aineistosta sen mukaan, mikä on tärkeää tutkimuskysymysten kannalta (Eskola, 2001). Aineistolähtöinen analysointitapa on induktiivista eli analyysissä edetään yksittäisistä havainnoista yleisempiin kokonaisuuksiin.

Aloitin analyysin lukemalla litteroidut fokusryhmähaastattelut yksitellen läpi. Ensimmäisellä lukukerralla huomasin aineiston sisältävän paljon keskustelua tunteista, joten tämän jälkeen lähdin poimimaan aineistosta tunnediskurssia sisältäviä kohtia. Tällaisia olivat kohdat, joissa ammattilaiset nimeävät tunteita, joita on liittynyt lähisuhdeväkivaltatyöskentelyyn tai joissa he vastaavat jollakin kertomuksella kysymykseen ”Millaisia tunteita työssä kohdattu väkivalta herättää?” tai kuvailevat tunteita herättäneitä tilanteita. Tässä analyysin vaiheessa sain vastaukset ensimmäiseen apukysymykseeni: Millaisia tunteita ammattilaiset kuvaavat kokeneensa lähisuhdeväkivallan kohtaamiseen liittyen?

Seuraavaksi tarkastelin näitä tunnediskursseja positioinnin näkökulmasta. Pohdin, kuka on tunteen kohde: kokija, tekijä vai ammattilaiset, ja millaiseen positioon ammattilaiset asettavat tunteen kohteen. Apuna käytin kysymystä ”Kuinka ammattilainen puhuu tunteen kohteesta ja tämän toiminnasta?”. Poimin tällaiset diskurssin kohdat tunnediskurssien yhteyteen. Näin sain vastaukset toiseen apukysymykseeni ”Millaiseen positioon ammattilaiset asettavat tunteen kohteen?”.

Tämän jälkeen aloin vastaamaan kolmanteen apukysymykseeni: Millaisia toimijuuksia ammattilaiset rakentavat väkivallan kokijalle, tekijälle ja ammattilaisille? Tämän tein tarkastelemalla toimijuuden rakentamista muodostetuissa positiossa eli tarkastelin position yhteydessä ilmeneviä toimijuusdiskursseja. Tarkastelin toimijuutta erikseen olemassa olevana toimijuutena sekä odotettuna toimijuutena, koska ammattilaiset odottivat usein erilaista toimijuutta kuin mitä toimijuus oli ollut. Ensin tarkastelin, miten tunteen kohteena ollut kokija, tekijä tai ammattilainen on toiminut, onko hän toiminut aktiivisesti vai passiivisesti väkivallan lopettamiseksi ja mitä muita piirteitä toimimisessa on ollut, kuten millaiset mahdollisuudet hänellä on ollut toimia ja onko hänellä vastuu toimimisesta. Kirjasin nämä toimijuuteen vaikuttavat seikat ylös. Näin sain selville kokijalla, tekijällä tai ammattilaisilla siinä tilanteessa olemassa olevan toimijuuden väkivallan lopettamiseksi. Seuraavaksi tarkastelin toimijuutta, jota ammattilaiset odottivat kokijalta, tekijältä tai ammattilaisilta, eli pohdin, mitä ammattilaiset odottivat ja toivoivat kokijan, tekijän tai ammattilaisten tekevän, kenen vastuulla he toimimisen ajattelivat olevan ja kenen pitäisi toimia tai kuka ei pystyisi toimimaan.

Havaitsin ammattilaisten puhuvan diskursseissa eri tavalla muista ammattilaisista kuin itsestään ammattilaisina, joten erotin muodostetut positiot erikseen muille ammattilaisille ja ammattilaisille itselleen. Analyysissä muodostui siis positiota kokijalle, tekijälle, muille ammattilaisille sekä ammattilaisille itselleen. Ne sisälsivät rakennetut toimijuudet ja niihin yhteydessä olevat tunteet. Nimesin jokaisen muodostetun position sitä kuvaavasti. Taulukossa 1 on esimerkki analyysin etenemisestä vaiheittain.

TAULUKKO 1. Esimerkki analyysin etenemisestä

Aineisto-ote	Analyysin vaihe	Kohta otteesta	Tulos
R803: <i>Toisaalta semmosta surua ja sääliä jotenkin. Tai semmosta epätoivoa, että kun aina taas tietää, että aina se on sen saman tyyppin kans kuitenkin. Näkee, että hengaa sen saman tyyppin kanssa, vaikka jotenkin epätoivo. Et miten voi itelleen antaa tapahtua aina uudestaan ja uudestaan.</i>	Tunne diskurssien poimiminen	<i>semmosta surua ja sääliä jotenkin. Tai semmosta epätoivoa</i>	suru, sääli, epätoivo
	Positionointi kyseisessä tunne diskurssissa	<i>Et miten voi itelleen antaa tapahtua aina uudestaan ja uudestaan.</i>	kokija antaa väkivallan toistua
	Olemassa olevaksi tulkitun toimijuuden tunnistaminen		kokijan toiminta tulkittiin passiiviseksi, koska hän ei lähde suhteesta
	Odotetun toimijuuden tunnistaminen		kokijalta odotettiin aktiivista toimijuutta, koska ammattilainen odotti kokijan itse lopettavan väkivallan sitten kun lähtee suhteesta
	Position nimeäminen		Väkivallan sallivan toimijan positio

Nimesin kokijalle, tekijälle, muille ammattilaisille ja ammattilaisille itselleen muodostetut positiot jokaiselle omaksi positioiksi, koska position kohde oli eri vaikka niiden toimijuus olisi samanlaista. Tämän jälkeen ryhmittelin kokijalle, tekijälle, muille ammattilaisille ja ammattilaisille itselleen muodostetut samanlaista toimijuutta sisältävät positiot ja tarkastelin, onko niiden nimeämiset yhtenäiset ja tarvittaessa yhdistin positioita saman nimeämisen alle. Sitten tarkastelin, mitkä tunteet olivat yhteydessä mihinkin positioihin. Näin diskursseissa muodostettiin positiot, joissa yhdistyi lähisuhdewäkivallan kohtaamiseen liittyvät tunteet ja rakennetut toimijuudet.

3 TULOKSET

Aineistosta muodostui yhteensä kymmenen erilaista positiota. Kokijalle, tekijälle, muille ammattilaisille ja ammattilaisille itselleen saattoi muodostua useita eri positioita. Näihin eri positioihin saattoi liittyä joko samoja tai eri tunteita. Kaksi positiota oli yhdistetyn toimijuuden positioita eli positio muodostui useammalle yhtä aikaa ja heidän toimijuutensa oli yhteistä. Taulukossa 2 esitellään muodostetut positiot ja kerrotaan, keille ne muodostettiin, millainen toimijuus niissä oli, millaista toimijuutta odotettiin ja mitkä tunteet olivat yhteydessä niihin.

TAULUKKO 2. Muodostetut positiot

Position nimi	Position kohde	Tulkittu toimijuus	Odotettu toimijuus	Yhteydessä olevat tunteet
Väkivallan sallivan toimijan positio	kokija	passiivinen	aktiivinen	turhautuminen, avuttomuus, ihmetys, kyynisyys, huoli, suru, epätoivo, sääli
Autettavan uhrin positio	kokija	passiivinen	passiivinen	sääli, suru, pelko, kiukku, viha, ällötys
Väkivaltaista käytöstä jatkavan toimijan positio	tekijä	passiivinen	vastuullinen ja siten myös aktiivinen	kiukku, viha, aggressio, vastenmielisyys
Väkivaltaa yhdessä ylläpitävien toimijoiden positio	kokija ja tekijä yhdessä	passiivinen molemmilla	yhdessä vastuullisia, joten aktiivinen molemmilla	sääli, harmi, hämmästys, turhautuminen
Vastuutaan laiminlyövä ammattilaisen positio	muut ammattilaiset	passiivinen	aktiivinen ja vastuullinen	turhautuminen, inho, surullisuus, raivo, avuttomuus, toivottomuus, keinottomuus
Vastuullisen ammattilaisen positio	muut ammattilaiset	aktiivinen ja vastuullinen	aktiivinen ja vastuullinen	ilo
Avuttoman ammattilaisen positio	ammattilaiset itse	passiivinen	passiivinen	avuttomuus, keinottomuus, toivottomuus, ahdistus, harmitus
Turhaa työtä tekevän ammattilaisen positio	ammattilaiset itse	aktiivinen	passiivinen	turhautuminen, kyynisyys
Vastuullisen ammattilaisen positio	ammattilaiset itse	aktiivinen ja vastuullinen	aktiivinen ja vastuullinen	ahdistus, pelko, riittämättömyys, turhautuminen, väsyminen
Väkivaltaan yhdessä puuttuvien toimijoiden positio	kokija ja ammattilaiset itse yhdessä	aktiivinen molemmilla	aktiivinen molemmilla	ilo, tyytyväisyys, innostuminen, onnistuminen, empatia

Diskurssissa ei aina positioitu vain kokijaa, tekijää, muita ammattilaisia tai ammattilaisia itseään, vaan jollekin toiselle saattoi muodostua samassa diskurssissa toinen positio. Tämä toinen positio oli sellainen, jossa odotettu toimijuus oli vastakkaista, ensimmäisen position odotettua toimijuutta täydentävää, toimijuutta. Esimerkiksi jossakin diskurssissa, jossa ammattilaisille itselleen muodostettiin positio, jossa heiltä odotettiin passiivista toimijuutta, kokijalle saattoi muodostua positio, jossa häneltä odotettiin aktiivista toimijuutta. Toinen positio ei aina muodostunut samalle toimijalle vaan se vaihteli diskurssien mukaan. Esimerkiksi jossakin toisessa diskurssissa, jossa ammattilaiset odottivat itseltään passiivista toimijuutta, muille ammattilaisille saattoi muodostua positio, jossa heiltä odotettiin aktiivista toimijuutta. Tällaiset positiot, joiden kanssa yhtä aikaa samassa diskurssissa saattoi muodostua jollekin toiselle joku toinen positio, on koottu taulukkoon 3. Ensimmäisessä sarakkeessa ovat muodostetut positiot, joissa odotettu toimijuus on passiivista. Viereisessä sarakkeessa on ne, joille saattoi yhtä aikaa muodostua positio, jossa odotettu toimijuus on aktiivista.

TAULUKKO 3. Samassa diskurssissa yhtä aikaa muodostetut positiot

Muodostettu positio	Jollekin toiselle muodostettu positio
Avuttoman ammattilaisen positio ammattilaisilla itsellään	Väkivallan sallivan toimijan positio kokijalla TAI Vastuutaan laiminlyövä ammattilaisen positio muilla ammattilaisilla
Turhaa työtä tekevän ammattilaisen positio ammattilaisilla itsellään	Väkivallan sallivan toimijan positio kokijalla
Autettavan uhrin positio kokijalla	Väkivaltaista käytöstä jatkavan toimijan positio tekijällä TAI Vastuullisen ammattilaisen positio ammattilaisilla itsellään

Ensimmäisenä esittelen aineistossa ilmenneet tunteet sekä mitkä niistä ilmenivät aineistossa useimmiten. Tämän jälkeen esittelen tarkemmin taulukossa 2 esitetyt positiot. Ne esittelen taulukon mukaisessa järjestyksessä. Positioiden esittelyn yhteyteen olen valinnut aineistosta otteita, jotka kuvaavat kyseisen position toimijuuksia ja niihin yhteydessä olevia tunteita. Sama diskurssin kohta saattoi positioida jonkun toisen eri positioon saman aikaisesti, joten samoja aineiston kohtia olen käyttänyt myös toisille muodostetuissa positioissa. Kuitenkaan samoja aineisto-otteita ei ole esimerkkinä kahdessa eri positiossa, vaan aineisto-otteet olen sijoittanut sen position kohdalle, jota se paremmin kuvaa. Tutkimusaineistoon viittaan lyhenteillä, joista H viittaa haastattelijaa, R ryhmän numeroon ja sen perässä olevat kaksi viimeistä numeroa haastateltavaan (esim. R101 on ryhmän numero 1, haastateltava numero 01). Lisäksi olen käyttänyt ---merkkiä, joka tarkoittaa, että osa puheesta on jätetty pois tästä aineisto-otteesta.

3.1 Aineistossa ilmenneet tunteet

Aineistossa ilmeni monenlaisia tunteita. Turhautuminen tai tuskastuminen oli yleisin tunne, jonka ammattilaiset nimesivät ja jota kuvailivat. Tätä selittää osaltaan se, että haastattelijat kysyivät suurimmassa osassa haastatteluista erikseen turhautumisen tunteen heräämisestä. Tällöin suurin osa vastasi, että turhautumisen tunne tulee usein. Toisaalta osa myös vastasi, että turhautumista ei herää tai se on vain hetkellistä.

Aineiston toiseksi yleisin vastaus tunteiden heräämiseen liittyen oli ympäripyöreä kuvaus ”monenlaisia tunteita”, ”laidasta laitaan” tai ”kyllähän se herättää tunteita”. Osassa tällaisia diskursseja jatkettiin erittelemällä tunteita, mutta osassa tämä jäi ainoaksi toteamukseksi. Näistä en ole voinut päätellä, mitä tunteita ammattilainen tarkoitti tai kenelle muodostettiin jonkinlainen positio ja toimijuus. Usein tällaisten ympäripyöreiden kuvausten kohdalla sanottiin lapsiin kohdistuvan väkivallan herättävän enemmän tunteita. Lapsiin kohdistuvan väkivallan kerrottiin herättävän enemmän etenkin kiukun ja vihan tunteita. Kiukkua ja vihaa ilmeni myös muissa tilanteissa usein. Tunteita kerrottiin heräävän enemmän, jos itsellä on lapsia ja siten samaistuu tilanteeseen. Tilanteeseen saatettiin kokea samaistumisen tunnetta myös silloin, jos väkivaltaa tapahtui niin sanotussa tavallisessa perheessä eikä päihdeongelma-perheessä.

Kolmanneksi yleisimpänä tunteena on seitsemän tunteen joukko: toivottomuus, riittämättömyys, avuttomuus, keinottomuus, kädettömyys, neuvottomuus ja voimattomuus, jotka kaikki ovat lähekkäisiä tunteita, lähes synonyymeja toisilleen. Aineistossa ne tarkoittivat suunnilleen samaa asiaa, kun niitä tarkasteli liittyneenä kontekstiin, joka diskursseissa oli.

Muita aineistossa ilmenneitä tunteita olivat ahdistus, vastenmielisyys, kyynisyys, inho, ilo, onnistuminen, innostuminen, empatia, suru, sääli, pelko, hämmästys ja huoli. Näiden lisäksi oli myös joitakin synonyymeja edellä mainituille tunnesanoille. Aineistossa osa ammattilaisista kertoi mitä tunteita ei herännyt. Tällaiset tapaukset olen jättänyt pois tuloksista, koska niistä ei voi suoraan päätellä, mikä on ei-tunteen vastakohta, joten näistä en pystynyt yhdistämään tunnetta ja muodostettua positiota ja rakennettua toimijuutta.

3.2 Kokijalle ja tekijälle muodostetut positiot

Kokija oli usein ammattilaisten tunteiden kohteena, joten kokijaa positioitiin paljon. Lähes koko negatiivisten tunteiden kirjo oli yhteydessä kokijalle muodostettuihin positioihin. Tekijää ammatillaiset positioivat paljon harvemmin. Tekijän positiointiin oli yhteydessä myös vähemmän tunteita, lähinnä vain kiukun, vihan ja vastenmielisyyden tunteet. Näissä positioissa ammatillaiset tulkitsevat olemassa olevan toimijuuden passiivisena mutta odottivat aktiivista toimijuutta, mikä selittää negatiivisten tunteiden yhteyden näihin positioihin. Joissakin diskursseissa tekijälle ja kokijalle muodostui yhteinen positio, jossa aktiivista toimijuutta odotettiin molemmilta yhtä aikaa yhteisenä aktiivisena toimijuutena. Kuitenkaan kokijalta ei odotettu kaikissa diskursseissa vain aktiivista toimijuutta, vaan kokijalle muodostettiin joitakin kertoja positio, jossa hänen ei nähty voivan toimia ja häneltä odotettiin siksi passiivista toimijuutta.

3.2.1 Väkivallan sallivan toimijan positio kokijalla

Ammatillaiset muodostivat lähisuhdeväkivallan kokijalle useiden tunteiden yhteydessä positio, jossa hän on väkivallan salliva toimija. Tällaisessa positiossa kokijan toimijuus tulkittiin passiiviseksi, koska hän ei tee väkivallan lopettamiseksi mitään vaan pysyy väkivaltaisessa suhteessa ja näin sallii väkivallan jatkumisen. Ammatillaiset kuitenkin odottivat häneltä aktiivista toimijuutta, sillä hänelle oli tarjottu apua, mutta se ei ollut saanut väkivaltaa loppumaan ja siksi kokijan tulisi toimia väkivallan lopettamiseksi. Ammatillaiset ajattelivat, että viimekädessä kokija on ainut, kuka pystyy puuttumaan lähisuhdeväkivaltaan: lähtemään parisuhteesta ja näin lopettamaan väkivallan. Tällaisissa tapauksissa ammatillaiset puhuivat vain parisuhdeväkivallasta. Jos kokija oli lapsi tai vanhus, ammatillaiset eivät olettaneet tämän pystyvän lopettamaan lähisuhdeväkivaltaa itse.

Väkivallan sallivan toimijan positio tuli vahvimmin esille turhautumisen tunteen yhteydessä. Turhautuminen ilmeni tällöin yleensä keskustelun turhautuneesta puhesävyistä, mutta myös turhautumisen tunteesta puhuttaessa. Ammatillaiset olivat turhautuneita siihen, että sama asiakas tulee yhä uudelleen asiakkaaksi väkivallan kokijana. Joillakin pareilla väkivaltainen suhde on jatkunut jo pitkään ja väkivalta ja avunhakemisen kierre on parilla jo rutiinia.

H2: *Miten sitten tommonen, se että tuleeko koskaan turhautumisen tunteita lähisuhdeväkivalta-asioihin liittyen tai?*

R15O1: *No ehkä se on se, että asianomistaja ei halua mitään kertoa, että hällähän on oikeus olla kertomatta.*

R15O2: *Tai sitten sama juttu toistuu.*

R15O3: *Pitkä historia jollain parilla.*

R15O2: *Niin, että ne tuntee jo pitkän ajan takaa.*

R15O1: *Että se alkaa olemaan jo rutiinia.*

R15O2: *Ei oo enää itellä mitään siinä tilanteessa annettavaa.*

Näissä pitkän historian pareissa kokijan toimijuus tulkittiin passiiviseksi, kun kokija jää suhteeseen, mutta ammattilaiset ajattelivat, että kokija sallii tällä itse lähisuhdeväkivallan jatkumisen. Ammattilaiset siis odottivat kokijalta aktiivista toimijuutta, koska kokija on itse valinnut kohtalonsa ja vain olemalla aktiivinen toimija, voisi lopettaa väkivallan.

R11O3: Niin se on karua kuultavaa, kun on esim. jo 13 vuotta pitkä historia niin kun yhdellä asiakkaalla. Yhdessä ollaan oltu niin pitkään ja siellä on jo silmänpohjat murtunut ja vaikka mitä tapahtunut. Niin hän edelleen haluaa jatkaa siinä suhteessa, vaikka ottaa kerran viikossa nenäänsä. Niin mitä sä teet siinä tilanteessa?

R11O5: Ei se paljoo kiinnosta.

R11O3: Ja hän sanoo, että hän tietää, että tulee kuolemaan. Koska se mies on tappanut jo yhen aikasemmin, puolison. Että hän tulee saamaan joskus puukosta, mutta se on hänen kohtalonsa. Niin aika vähän siinä on enää tehtävissä, kun ite on valinnut tavallaan sen tiensä noin pitkälle.

Avuttomuuden tunne oli yhteydessä väkivallan sallivan toimijan positioon samalla tavalla kuin turhautumisen tunne. Kokijalle on tarjottu apua, mutta se ei ole auttanut vaan kokijan on tulkittu olevan passiivinen. Hänen kuitenkin odotettiin olevan aktiivinen, koska kokija tekee viime kädessä ratkaisun lopettaakseen väkivallan. Tämä ilmeni esimerkiksi diskurssissa, jossa ammattilaiset pohtivat, pystyvätkö he itse tekemään mitään ja siten kuvailivat avuttomuuden tunnetta.

R103: Ja kun se on niin raaistunut se väkivalta, et koko ajan tulee raaempia juttuja siihen. Niin se tuntuu semmoselta haasteelliselta ja mikä olis se juttu ja voidaanko me miten auttaa siinä hänen, enempää. Ja tietysti ratkaisu on hänen, mutta se on nyt niin paikallaan.

Myös ihmetyksen tunteen ja hämmästelevien diskurssien kohdalla ammattilaiset odottivat aktiivista toimijuutta kokijalta. He ihmettelivät, miksi kokija ei ole lähtenyt suhteesta ja näin osoittavat sen, että kokija on sallinut väkivallan ja odottavat kokijalta aktiivista toimijuutta väkivallan lopettamiseksi.

R1302: Ei tunnetta, mutta ajatuksena aina välillä, että just mieltii, että miks ne on sitten siinä. Että miksei siitä vaan lähde. Jos itelle kävis näin, niin tekis näin ja lähtis pois ja näin. Mutta eihän se aina niin helppo oo tietenkään. Että aina välillä mieltii, että miksi sää oot asunut ton kanssa kaks vuotta? Että onko se näin kauan jatkunut ja et oo aiemmin sitten tullut tekee rikosilmoitusta. No joka lauantai-ilta saunan jälkeen sain selkääni. Se on normi. Sitten aina välillä, että turtuuko ne siihen vai mikä niille tulee siinä sitten? Että kasvaa siihen sitten. Että ei tajua, että joku ulkopuoliset yleensä tulee sanomaan. Että sitä mieltii, että miks ne on siinä. Ei se ehkä tunteita just herätä, mutta ajatuksena, että ei. Ei tommosta tarvi kattoo.

Huomioin kyynisyyden sekä myötätunnon tai empatian puutteen myös tunteidenilmauksiksi, koska niissä ilmeni negatiivinen suhtautuminen kokijan toimintaa kohtaan. Tällaisissakin tilanteissa ammattilaiset positioivat kokijan väkivallan sallivan toimijan positioon, jossa kokijalta odotettiin aktiivista toimijuutta. Kokijan oli tulkittu olevan passiivinen, koska ei ole lähtenyt suhteesta, ja siten ammattilaiset näkivät kokijan vastuullisena väkivallan lopettamisesta.

R1101: Ja sekin, että löytää itsestään riittävästi myötätuntoa sitä uhria kohtaan, koska ihan pakko sanoa, että välillä tulee semmonen olo, että välillä ite kerjää sitä tilannetta, vaikka niin kamalaa kun se onkin. Mut se, että jatkuvasti uudestaan ja uudestaan samat ihmiset tulee. Tulee semmonen, että eikö se ois jo helpompaa lähteä sieltä. Mut ei se tietenkään oo niin yksselitteistä. Mut tavallaan se on vaikeeta aina...

Myös osassa diskursseista, joissa ilmeni huolen, surun, epätoivon ja säälin tunteita, ammattilaiset muodostivat kokijalle samanlaisen position. Kokijan toimijuus tulkittiin passiiviseksi ja ammattilaisilla oli huoli kokijan hyvinvoinnista, ammattilaiset olivat surullisia tilanteesta tai ammattilaisten kävi kokijaa sääliksi. Lisäksi ammattilaisilla oli tahto ja yritys auttaa kokijaa. Näistä huolimatta ammattilaiset ajattelivat kokijan tehneen valinnan palata väkivaltaiseen parisuhteeseen ja näin häneltä odotettiin aktiivista toimijuutta, koska kokija voisi lopettaa väkivallan lähtemällä suhteesta.

R803: Toisaalta semmmosta surua ja sääliä jotenkin. Tai semmmosta epätoivoa, että kun aina taas tietää, että aina se on sen saman tyypin kans kuitenkin. Näkee, että hengaa

sen saman tyyppin kanssa, vaikka jotenkin epätoivo. Et miten voi itelleen antaa tapahtua aina uudestaan ja uudestaan.

3.2.2 Autettavan uhrin positio kokijalla

Autettavan uhrin positio oli toinen kokijalle muodostettu positio, mutta tätä positiota muodostettiin vain harvoin. Tässä positiossa kokijan toimijuus tulkittiin passiiviseksi, koska kokija ei tehnyt mitään väkivallan lopettamiseksi. Ammatillaiset ajattelivat, että kokija ei voi myöskään tehdä mitään eikä hänen tarvitse tehdä mitään, koska lähisuhdeväkivalta ei ole kokijan syy. Näin ammatillaiset myös odottivat uhrilta passiivista toimijuutta. Etenkin kun kokija oli lapsi tai vanhus, tämä positio tuli ilmi. Usein tähän positioon liittyi sääliä, surua tai pelkoa kokijaa kohtaan tai vihaa, kiukkua ja ällötystä väkivaltaa ja sen tekijää kohtaan.

R505: ---No sitten on säälin tunteita, jos on vanhoista rouvista ja mummoista kyse. Niin tietysti tulee niitäkin. Vaikka sääli on sairautta.

R503: Ite jotenkin kokee helpommaksi, et jos on kyse aikuisten välisestä väkivallasta tai, että uhri on aikuinen tai jollain tapaa tasavertainen. Vaikkei se koskaan oo tasavertainen. Mut se, että ite tunnistan ainakin ite sen, että siinä kohtaa kun lapsi on sen väkivallan kohde, niin se vaatii itelle paljon työstämistä. Että ne, kun monta kertaa kun aattelee päihdetyötä, niin se asiakas on se, joka on väkivallan tekijä sitä lasta kohti. Niin se asetelma on kaikista tunneherkin ja kaikista eniten tunteita herättävä. Kaikki ärsytyksestä ällötykseen, viha. Kaikki mahdolliset tunneskaalat ja silti sun täytyy olla työntekijänä sen asiakkaan asioiden, että viedä niitä eteenpäin. Jotenkin se, ite aatteleen, että kaikki tunteet mitä X sano, niin tulee tosiaan kaikenlaisissa väkivaltatilanteissa. Mutta ite kokee, että jos se kohdistuu lapseen, niin se on sellanen joka itellä vaatii vielä astetta enemmän työskentelyä, että pystyy siihen työskentelyyn.

R502: Mulla varmaan on samanlaisia ajatuksia, kun X:llä. Että kyllä se on kumminkin se, lapsi on kumminkin sellanen joka on niin sellanen, et se ei voi millään puolustautua eikä mitään. Että aikuinen kumminkin pystyy vähän ainakin yrittää puolustautumaan. Mutta lapsi on kumminkin niin altavastajaan asemassa, että...

3.2.3 Väkivaltaista käytöstä jatkavan toimijan positio tekijällä

Aineiston yhdestäkään diskurssista ei noussut suoranaisesti esille aktiivinen toimijuus, jota olisi odotettu väkivallan tekijältä puhumalla siitä, että väkivallan tekijän tulisi toimia jotenkin. Kuitenkin väkivallan tekijää syyllistettiin hänen väkivaltaisista teoistaan, sillä häntä ja hänen tekojaan kohtaan koettiin monenlaisia negatiivisia tunteita. Silloin kun joku asetetaan syylliseksi väkivaltaan, ajatellaan hänen vastuullaan olevan myös väkivallan lopettaminen. Näin voisi ajatella, että ammattilaiset odottivat väkivallan tekijältä vastuullista aktiivista toimijuutta. Tällaiseksi nimesin väkivaltaista käytöstä jatkavan toimijan position, jossa tekijällä tulkitaan olevan passiivinen toimijuus väkivallan lopettamiseksi, koska hän ei ole tehnyt mitään lopettaakseen väkivaltaa, mutta hänen tekonsa tuomittiin ja siten häneltä odotettiin aktiivista toimijuutta lopettaa väkivalta lopettamalla oma väkivaltainen käytöksensä. Tällainen positio muodostui etenkin diskursseissa, joissa puhuttiin lapsiin kohdistuvasta väkivallasta.

Tämän position kanssa samanaikaisesti saattoi kokijalle muodostua autettavan uhrin positio, sillä näiden kahden position diskursseissa kokijalta odotettiin passiivista toimijuutta, sillä häntä ei nähty vastuullisena väkivallasta vaan tekijä nähtiin vastuullisena väkivallasta ja sen lopettamisesta.

Ammattilaisilla ilmenneistä tunteista tekijään ja väkivallan tekoihin kohdistuneet kiukun, vihan ja aggression tunteet olivat vahvimmin yhteydessä tähän väkivaltaista käytöstä jatkavan toimijan positioon.

R402: Sitten joskus tulee semmoisiakin tilanteita esiin, että se vanhempi on kertonut, kuinka häntä on lapsena kohdeltu, esim. henkistä väkivaltaa, fyysistä väkivaltaa, molempia. Ja sitten tota niin, sitten myöhemmin todetaan, että hän toimii ihan samalla tavalla ite, kun miten häntä on lapsena kohdeltu. Niin se nostattaa mussa ainakin semmosen hirvittävän kiukun. Että miten sä olet voinut. Että kun aattelee itse, että jos mua ois kohdeltu noin, niin aattelis ettei ikinä tekis omille lapsille sillä tavalla. Mut sitä ei ymmärrä, että miten sitä voi toteuttaa sitä samaa. Sit se vanhempi voi sanoa, että kyllä mua on kohdeltu paljon huonommin, kun mitä mä kohtelen tätä omaa lasta. Et hän ei nää sitä, että hän kohtelee huonosti omaa lastansa. Hän kohtelee paljon paremmin kun mitä häntä on kohdeltu. Et ne on sellasia käsittämättömiä asioita.

Hieman erilainen tunne, joka myös on yhteydessä tällaiseen tekijän positiointiin, on vastenmielisyys. Tämänkin tunteen yhteydessä ammattilaiset tuomitsevat väkivaltaiset teot ja siten tekijän sekä asettavat tekijän vastuulliseksi väkivallan lopettamisesta.

R1001: *No tuo on tuo seksuaalinen väkivalta, niin se on semmonen, et siitä tulee semmonen vastenmielinen olo. Ehkä se, niin joo. Tietysti kaikesta väkivallasta, mutta kyllä mun mielestä siinä menee joku semmonen henk.kohtanen raja, että se on niinku semmosta, joka menee ohi ymmärryksen. Että ei pysty käsittää. Varsinkin kun on pienistä lapsista, totta kai kaikista, mut etenkin näistä pienistä kyse. Kyllähän se herättää tunteita ilman muuta.*

3.2.4 Väkivaltaa yhdessä ylläpitävien toimijoiden positio kokijalla ja tekijällä

Muutamassa diskurssissa ammattilaiset muodostivat position, jossa ammattilaiset odottivat kokijan ja tekijän olevan yhdessä vastuussa väkivallan lopettamisesta, koska heidän nähtiin yhdessä ylläpitävän lähisuhdeväkivaltaa. Tässä positiossa heillä kummallakin tulkittiin olevan passiivinen toimijuus, mutta ammattilaiset odottivat tekijän ja kokijan yhdessä olevan aktiivisia toimijoita. Toisaalta kaikissa tällaisissa diskursseissa ei ollut aivan selkeää jakoa väkivallan kokijaan ja tekijään vaan väkivalta saattoi olla molemminpuolista, mikä osaltaan selittää tällaisen position muodostumista. Tällaista positiota ei ilmennyt kuitenkaan kertaakaan tilanteissa, joissa kokija oli lapsi tai vanhus, heitä ei siis nähty milloinkaan väkivallasta vastuussa olevina. Väkivallan kokijan ja tekijän yhteisen vastuun position yhteydessä ilmeni säälin ja harmin tunteita, hämmästyä ja turhautumista.

R1101: *Mun melkeen ensimmäinen tunne on sääli. Jotenkin kun ajattelee sitä, että on se sitten kenen välistä tahansa ja säälittää melkeen molemmat osapuolet, niin tekijä kun uhrikin. Että miten se voi olla tommosta se elämä. Et se on se ensimmäinen semmonen, että harmittaa kaikkien puolesta.*

R1103: *Niin ja varsinkin jos se on toistuvaa, ettei siitä osata hypätä pois.*

R1101: *Sit entistä enemmän.*

R1103: *Et aina kuulee sitä, et lasten takia. Ei se oo niille lapsille helppoo olla siinä.*

R1105: *Niin tai raha.*

R1103: *Huomattavasti parempi tehdä joku ratkaisu, että lähtee eri teille niiden lasten takiakin jo.*

R1104: *Niin, että kuinka ne ihmiset on niin tyhmiä. Tulee tavallaan se, et kun ne just sen lapsen ja rahat ja kaikki. Et ne ei tajua.*

3.3 Muille ammattilaisille muodostetut positiot

Ammattilaiset muodostivat diskursseissa positioita myös muille ammattilaisille. Yleisimmin muiden ammattilaisten tulkittiin olevan passiivisia toimijoita mutta heiltä odotettiin aktiivista toimijuutta. Tähän positioon oli yhteydessä negatiivisia tunteita, kuten turhautuminen, avuttomuus, raivo ja surullisuus. Positiiviset tunteet puolestaan olivat yhteydessä toiseen muille ammattilaisille muodostettuun positioon, sillä siinä muut ammattilaiset olivat olleet aktiivisia toimijoita, kuten heiltä odotettiin.

3.3.1 Vastuutaan laiminlyövän ammattilaisen positio

Yleisin muille ammattilaisille muodostettu positio oli vastuutaan laiminlyövän ammattilaisen positio. Muiden ammattilaisten toimijuus väkivallan lopettamiseksi tulkittiin passiiviseksi, koska he eivät olleet tehneet tehtäviään asiakkaiden auttamiseksi tai he olivat tehneet ne huonosti. Ammattilaiset kuitenkin ajattelivat, että muiden ammattilaisten vastuuna ja tehtävänä olisi ollut puuttua väkivaltaan ja tekemättä näin he olivat laiminlyöneet vastuutaan. Ammattilaiset siis odottivat muilta ammattilaisilta aktiivista vastuullista toimijuutta väkivallan lopettamiseksi.

Tämä positio tuli vahvimmin esille turhautumisen tunteen yhteydessä. Turhautumisen tunne kohdistui muiden ammattilaisten toimintaan tai palvelujen resurssien puutteisiin. Turhautuminen tuli siitä, että ammattilaiset kokivat, että muut ammattilaiset eivät hoida tehtäviään, vaikka ammattilaiset odottivat muiden ammattilaisten toimivan. Esimerkiksi sosiaali- ja terveydenalan ammattilaisten toimintaan väkivallan tunnistamisessa oli turhautuneita, koska lääkäri ei ollut osannut tunnistaa lähisuuhdeväkivaltaa ja oli siten toiminut passiivisesti, vaikka hänen vastuullaan olisi olla aktiivinen ja tunnistaa tapahtunut väkivalta. Kertomus kokonaisuutena kuvastaa turhautumista ja siinä käytetään turhautumista ilmentävää ilmausta ”tuntuu et se on ihan tyhjämpäiväistä mennäkään”.

R1O2: Mut tosta terveydenhuollosta itellä vaan on muutamia kokemuksia, et ku ollaan lasten kanssa menty vaikka lääkärille sen takia, että on ollut joku lastenpahoipitelyepäily. Niin se miten se lääkäri kohtaa myös sen lapsen siinä tilanteessa. Ei välttämättä siinäkään, et miten se juttelee sen lapsen kanssa tai esittää sille jotain kysymyksiä tai silleen, että. Ei niillä oo mitään taustatietojakaan välttämättä. Mut sitte tavallaan, et tuntuu et se on ihan tyhjämpäivästä mennäkään sinne

käynnille, kun siitä ei se asia etene. Et tavallaan et on käyty lääkärillä. Mut ei siellä tapahtunut mitään sen kummenpaa. Vaikka meillä ois paljon enemmän tietoja, että tälleen ja tälleen on tapahtunut. Mutta se lääkäri ei osaa yhtään sitä tilannetta käydä läpi tai esittää oikeita kysymyksiä tai muuta.

Poliisit taas olivat turhautuneita esimerkiksi oikeuslaitoksen toimintaan. Poliisit kokivat itse tehneensä esitutinnan siten, että näyttöä tapahtuneesta lähisuhdeväkivallasta on, mutta oikeuslaitoksen tulkittiin olleen passiivinen syyttämässä tai tuomioiden antamisessa eikä oikeuslaitos näin ollut toteuttanut heiltä odotettua aktiivista toimijuutta.

H2: Millaset asiat erityisesti turhauttaa?

R12O3: Syyttämättäjättämispäätökset.

R12O2: No se on yks asia ja tuli tää toistuvasti samojen ihmisten kanssa käsittely. Että se oppi ei ikään kuin mee perille, niin se on aika rasittavaa. Ja sit just tuo mitä X sanoi, et syyttämättäjättämispäätökset, niin sen kokee, että ite ois tehnyt sen työn hyvin ja siinä ois ollut jotain ja syyttäjä ei jostain syystä lähdekään viemään sitä eteenpäin niin. Tai jos näkis, että siinä on tarvetta ja mekään ei ois vaikka jostain syystä kerättyä sitä, eihän syyttäjä voi lähtä syyttämään, jos me ei oo saatu kerättyä sitä näyttöä siihen. Niin sit jos jää siihen, että hitsi tässä ois pitänyt saada jotain jotain ja sitä ei oo.

R12O3: Ja monesti ne tuomioistuimen ratkaisut muutenkin, niin tuomion mittaamiset ja muut, niin kyllä ne tuntuu epäreilulta monta kertaa. Kun tietää mitä siellä oikeesti on tapahtunut ja mitä on siihen pöytäkirjaan saanu ja ite miettii, että mitä siitä pitäis tulla. Niin sitten se, että miten sitä tuomiota mitataan, niin se on turhauttavaa.

Myös sosiaali- ja terveydenhuollon resurssipula turhautti, koska muut ammattilaiset tulkittiin passiiviksi toimijoiksi sen vuoksi, että heillä ei ollut resursseja. Ammattilaiset kuitenkin ajattelivat, että sosiaali- ja terveydenhuollon vastuulla olisi puuttua väkivaltaan ja näin ammattilaiset muodostivat muille ammattilaisille aktiivisen vastuullisen toimijuuden.

R6O2: Mua tietenkin turhauttaa, koska mun homma pääsääntöisesti on tehdä se suunnitelma ja sitä prosessia hallinnoida ja miettii, että mitä sitten kun he tästä lähtee ja voisko tän nyt katkaista, olisko tää nyt se kerta ja. Niitä palveluita sitten, kun niitä ei oikeen tota niin. Että se on vähän turhauttavaa, kun ei se sosiaali- ja terveydenhuollossa on liian vähän rahaa. Ja ei se vastaa näihin tarpeisiin ja se on aivan liian vähän.

Turhautumisen tunne kohdistui myös sosiaali- ja terveydenalan ammattilaisten toimintaan, koska ei tiedetty ja hieman jopa epäiltiin, toteutuuko väkivallan jatkohoito kunnolla. Tässä ammattilaiset

odottivat muilta ammattilaisilta aktiivista vastuullista toimijuutta jatkohoidon toteuttamisessa. Tällaisiin samanlaisiin diskursseihin, joissa jatkohoidon toteutumista pohdittiin, liittyi myös avuttomuuden tunteita.

R1403: Jonkinlaisen kuvan, että mitä ne muut yhteistyötahot ja muut, että mitä ne tekee sen asian kanssa ja miten ne työskentelee ja mitä siellä tapahtuu nyt. Niin kun X tuossa sanoi, että se on pöytäkirja valmis ja sitten asia menee eteenpäin ja sitten joskus oikeuteen. Mutta mitä muuta siinä tapahtuu? Että se ehkä tuo sitä turhautumisen tunnetta, kun ei ehkä tiedä. Taas on yks juttu ja taas on samat asiakkaat täällä. Että tehdäänkö oikeesti muualla jotakin ja mitä siellä tehdään.

Inhon, masentuneisuuden, surullisuuden tai raivon tunteet olivat tunteita, jotka myös olivat yhteydessä muiden ammattilaisten asettamiseksi vastuutaan laiminlyövään ammattilaisen positioon. Nämä ammattilaisten tunteet kohdistuivat sosiaali- ja terveydenalan ammattilaisten toimintaan väkivallan kokijan kohtaamisessa. Ammattilaisten tulkitsivat muiden ammattilaisten toimineen passiivisesti väkivaltaan puuttumisessa siten, että he eivät olleet kohdanneet kokijaa oikealla tavalla, vaan he olivat jopa syyllistäneet kokijaa. Ammattilaiset olisivat toivoneet muiden ammattilaisten osaavan kohdata kokijan oikein ja näin ottavan aktiivisen vastuun väkivallan tunnistamisesta ja kohtaamisesta.

R101: Ja sitten muuten ne terveyskeskuslääkärit. Että kyllähän siinä on, että toi terveyspuoli on kyllä sellanen ongelma, että se on ihan tosi asia. --- Ja aika vaihtelevaa on suhtautuminen kun vastaanotollekin menee. Että mitä viimeksikin oli asiakkaalle sanottu, jotain ihan...

R104: Tosi syyllistävä.

R101: Törkeesti ihan työntekijän mukaan.

R102: Ja muistan kans sen yhden käynnin, tästä on aikaa, missä oli sekä tekijä että kokija samalla käynnillä. Niin se lääkäri meni just sen tekijän puolelle ihan täysin ja sen masennuksella selitti ihan sen kaiken. Et aika masentavaa oli ite sitte kuunnella vaan sitä, että aha, että tääkö oli tän keskustelun hyöty.

Ammattilaiset näkivät erityisesti lastensuojelun vastuutaan laiminlyövään ammattilaisen positiossa. Kun lastensuojelun ammattilaiset positioitiin tällä tavalla, siihen liittyi ammattilaisten toivottomuuden, riittämättömyyden, kädettömyyden ja pettymyksen tunteita. Ammattilaiset kokivat, että he ovat tehneet omassa yksikössään oman osuutensa, mutta heidän keinonsa ovat riittämättömät. He kokivat, että eivät pysty enempään, vaan loppu on lastensuojelun tehtävä, tai lastensuojelun pitäisi

olla mukana apuna työskentelyssä, koska lastensuojelulla on enemmän keinoja toimia. Näin ammattilaiset odottivat lastensuojelun toimivan vastuullisen aktiivisesti. Kuitenkaan lastensuojelu ei ollut hoitanut tehtäväänsä toivotulla tavalla tai sen resurssit olivat liian vähäiset ja näin heillä on ollut passiivinen toimijuus.

R3O4: Ja sitten lastensuojelun kanssa on paljon yhteistyötä, että varmaan erilaista. Välillä se sujuu paremmin ja välillä...

R3O3: Niin todella hyvää yhteistyötä on välillä. Mutta liian usein on mun mielestä sitä, että ei välttämättä edes. Muistan pahin mikä meillä on ollut vuosien mittaan. Kun meillä oli lapsi, joka oli graavia väkivaltaa nähnyt perheessä ja vanhemmat oli eronnut ja hän tuli sitten äitinsä kanssa tänne. Hänen niitä traumakokemuksia, kun se näkyi oireena koulussa. Tuli tänne hoidattamaan ja saikin asiakkuuden. Niin se lastensuojelu ei lähtenyt siihen ollenkaan, kun me toivottiin, että lastensuojelu tulis meidän kanssa tänne, kun ne äiti ja lapsi on. Tai sit se väkivaltainen isäkin täällä. Et lastensuojelu tulis palaveriin. Niin he näki sen niin, että se on ollut ja mennyt se väkivalta, semmosta uhkaakaan ei oo. Ja kategorisesti lastensuojelun tarvetta ei ole nyt. Ja he päättää lastensuojeluasiakkuuden. Ja me kolme sähköpostiviestiä työparin kanssa laitettiin sinne ja ei saatu palaveriin heitä edes tänne. Ja sit se väkivaltahan jatkui aika ajoin. Mää tein siitä varmaan kaksi lastensuojeluilmoitusta lisää sinne vielä näistä väkivaltatilanteista ja ne oli semmosia, että ne soitti sitten tälle isälle ja sitten se oli sillä hoidettu. No nythän siinä taas aktivoitui se väkivalta ja vähän pahempana. Et sit lapsi joutui sen väkivallan, kuristamisen kohteeksi. En tiä mitä lastensuojelu nyt tekee, se on loppunut se asiakkuus meillä. Mutta tuli vaan tietoon. Niin jotenkin niissä kohdissa on niin pettynyt ja jotenkin kädetön. Koska eihän me voida puuttua.

3.3.2 Vastuullisen ammattilaisen positio

Muutamissa diskursseissa oli myös positiivisia tunteita yhteydessä muiden ammattilaisten positiointiin. Tällöin muut ammattilaiset positioitiin vastuullisen ammattilaisen positioon, jossa muut ammattilaiset olivat olleet vastuullisia aktiivisia toimijoita, jotka olivat hoitaneet tehtävänsä onnistuneesti, kuten ammattilaiset heiltä odottivatkin. Ammattilaiset olivat iloisia siitä, että on tahoja, jonne lähisuhdeväkivallan kokijan voi ohjata jatkohoitoon. Etenkin jos jatkohoitoon ohjaus oli

tapahtunut onnistuneesti, eli muut ammattilaiset olivat olleet aktiivisia väkivallan lopettamiseksi, oli ilon kokemuksia tullut.

R1401: *Mutta harvoja kertoja, kun on ollut tällöinen tapaus ja mä oon kysynyt, tai mä oon ottanut yhteyttä rikosuhripäivystykseen ja he ovat soittaneet sitten, tai antanut puhelimen heille. Niin ehkä siinä on harvoja kertoja, että ihminen on huomannut, että nyt mä saan jonkinlaisen tuen ja joku polku eteenpäin kuinka pitää toimia ja näin. Että siinä ainakin se hetkellinen ilo siitä, että se on palkitsevaa, sanotaan näin. Että ehkä henkilö lähtee täältä pois, niin ehkä sitä kautta sitten vois löytää sen oikean polun ja sen oikean tukiverkoston siinä sitten.*

R1404: *Joo näin mäkin sanoisin. Se positiivinen on ainakin se tunne, että johonkin sen voi, että sitä ei vaan jätä, että meppä kotias. Että löytyy sentään paikkoja mihin voidaan ohjata.*

3.4 Ammattilaisille itselleen muodostetut positiot

Toisten positioinnin lisäksi ammattilaiset positioivat myös itseään. He positioivat itseään joko passiiviseksi toimijaksi, jolta myös odotettiin passiivista toimijuutta koska toimimisen mahdollisuudet olivat vähäiset, tai aktiiviseksi toimijaksi, jolta odotettiin passiivista toimijuutta, tai sitten aktiiviseksi toimijaksi, jolta odotettiin aktiivista toimijuutta. Kaikkiin näihin positioihin oli yhteydessä vain negatiivisia tunteita. Positiivisia tunteita oli yhteydessä neljänteen positioon, joka muodostettiin joitakin kertoja. Se muodostettiin ammattilaisille itselleen sekä kokijalle yhdessä. Tässä positiossa kokija ja ammattilaiset itse yhdessä olivat aktiivisia toimijoita, kuten heiltä odotettiin.

3.4.1 Avuttoman ammattilaisen positio

Ammattilaiset positioivat itseään usein avuttoman ammattilaisen positioon, jossa heillä oli passiivinen toimijuus ja he odottivat itseltään passiivista toimijuutta. Passiivinen toimijuus ilmeni siten, että ammattilaiset eivät oikein tieneet, mitä tehdä asiakasta auttaakseen. Tämän takia he eivät

myöskään odottaneet itseltään aktiivista vaan passiivista toimijuutta, koska heillä oli vain vähän tai ei ollenkaan mahdollisuuksia toimia väkivallan lopettamiseksi.

Nimesin tämän position avuttoman ammattilaisen positioksi, koska tähän yhteydessä olevat ammattilaisten tunteet olivat jollakin tavalla empaattisia kokijan näkökulmalle ja kuvastivat jollakin tavalla avuttomuutta. Tunteiden kautta tuli ilmi, että ammattilaiset kuitenkin halusivat pystyä auttamaan kokijaa, vaikkakaan eivät itselleen aktiivista toimijuutta rakentaneet.

Diskursseissa, joissa ammattilaiset positioivat itseään avuttoman ammattilaisen positioon, he positioivat samalla joko muut ammattilaiset vastuutaan laiminlyövämmän ammattilaisen positioon tai kokijan väkivallan sallivan toimijan positioon. Tätä selittää se, että ammattilaisilta itseltään odotettiin passiivista toimijuutta, joten jollakin toisella odotettiin olevan aktiivinen toimijuus väkivallan lopettamiseksi.

Avuttoman ammattilaisen positioon oli vahvimmin yhteydessä avuttomuuden, toivottomuuden ja keinottomuuden tunteet, jotka ovat lähes synonyymejä toisilleen. Ammattilaiset kuvailivat avuttomuuden, toivottomuuden ja keinottomuuden tunteita diskursseissa, joissa kertoivat, etteivät tiedä miten asiakasta pystyisi auttamaan ja näin odottivat itseltään passiivista toimijuutta.

R805: Minä kans aattelen samaan suuntaan. Että mun ihmissuhdetöissä tää on yks asia ja alue muiden joukossa. Mutta kyl mulla semmonen toivottomuus välillä tulee, että jos meidän tehtävänä ois näitä ihmisiä jotenkin auttaa eteenpäin tai hoitamaan elämäänsä tai mitä se kenellekin tarpeen ois. Niin välillä tuntuu, että on keinoton.

Ahdistuksen ja harmituksen tunteet olivat myös yhteydessä avuttoman ammattilaisen positioon. Ammattilaisille heräsi ahdistuksen ja harmituksen tunteita siitä, etteivät voi itse tehdä asialle mitään. Näin ammattilaiset odottivat itseltään jälleen passiivista toimijuutta.

R505: No kyllähän mun mielestä se saattaa herättää ahdistuneita ajatuksia. Varsinkin, jos ei oikeen keksi mitä siinä voitais tehdä. Ja sitten tietysti, kun se on epäreilua, niin sekin harmittaa. Minen nyt sano sitä toista sanaa. Ja tuota...

3.4.2 Turhaa työtä tekevän ammattilaisen positio

Toinen positio, johon ammattilaiset positioivat itseään, oli turhaa työtä tekevän ammattilaisen positio. Tässä positiossa heillä oli aktiivinen toimijuus, sillä he olivat yrittäneet auttaa asiakasta monilla tavoilla. Se ei kuitenkaan ollut saanut väkivaltaa loppumaan ja ammattilaiset ajattelivat, että he eivät

pysty tekemään enempää eikä heidän tekemisensä pysty väkivaltaa lopettamaan. Näin he odottivat itseltään passiivista toimijuutta. He esimerkiksi olivat puhuneet väkivallan kokijan kanssa ja saaneet tämän jo päättämään lähteä suhteesta, mutta kokija palaakin suhteeseen ja ammattilaiset eivät voi tehdä mitään. Tämä turhaa työtä tekevän ammattilaisen positio eroaa avuttoman ammattilaisen positioista siten, että tähän ei ole yhteydessä tunteita, jotka ovat väkivallan kokijan kannalta empaattisia ja siten, että ammattilaiset ovat tässä positiossa olleet aktiivisia toimijoita aluksi. Tämän position kanssa samanaikaisesti ammattilaiset positioivat kokijan usein väkivallan sallivan toimijan positioon, koska odottivat kokijan toimivan aktiivisesti väkivallan lopettamiseksi, koska ajattelivat kokija olevan ainut, joka väkivallan pystyy lopettamaan.

Ammattilaiset kokivat itsensä turhaa työtä tekevän ammattilaisen positiossa etenkin tuskastumisen ja turhautumisen tunteiden yhteydessä. He olivat turhautuneita siitä, että ovat yrittäneet auttaa kokijaa paljon ja sitten kokija kuitenkin menee takaisin väkivaltaiseen suhteeseen ja väkivalta ei lopu. Näin ammattilaiset kokivat tehneensä turhaa työtä.

R205: No kyllä jos pitää kahden tunnin paasaukset vaikka kummallekin osapuolelle, vaikka siinä parisuhteen, väkivallan jälkeen. Joka on ollut vaikka pitkäkestoista kaiken kaikkiaan. Ja jotenkin kokee, että nyt sain tämän asian iskostettua ymmärrykseen, että näin tää ei voi jatkua. Että mennään sinne kotiin ja sit taas viikon, kahden päästä uudestaan. Ja yrittää tehdä kaikkensa ja tuntuu, että sai jotain. Niin sitten huomaa, tai sieltä tulee informaatio, että kun me ajateltiin tää kumminkin näin, että meillä on tää yhteinen asuntolaina ja mulla ei oo autoo ja munkin pitää päästä töihin. Ja tuo on mulle velkaa ja tuo ei oo mulle ja tuo sitä ja tätä. Että me jatketaan. Että eikö se vielä kukaan mennyt perille. Että siinä tulee sit semmonen tuskastuminen ja miks mä enää käytän paukkuja näihin, joihin tietää että ois vaan käytettävä seuraavallakin kerralla. Et tota siinä on vaara sitten, että tulee, et nää on ne ns. menetetyt sielut, että menee ihan, et turha enää puhua mitään. ---

Turhautumisen tunteen lisäksi tämän position yhteydessä ammattilaiset kuvasivat kyynisyyttä ja myötätunnon puutetta, jotka olivat yhteydessä positioon samalla tavalla kuin turhautuminen.

R1105: Niin löytää iteltä se motivaatio ja myötätunto. Ku sata kertaa sanottu ja ei kiinnosta.

R1101: Ja yrittänyt kaikkensa toisaalta auttaa, et antanut tietoo mistä voi apua saada ja tämmösistä.

R1103: Ja monesti kun sillä pariskunnalla on se tilanne päällä, ne soittaa ainoastaan hätäkeskukseen sen takia, että ne saa sen tilanteen sillä hetkellä poikki. Niitä ei

kiinnostasta se jatko enää. Että kun se arki jatkuu samana kuitenkin. Ne haluaa sen hetkisen tilanteen poikki. Ja sitten meille tulee ne ilmoitukset väkisin aina tän nykyisen lain mukaan. Ja ne on tutkittava ja ne on vietävä eteenpäin. Kun se on lähisuhdeväkivalta. Ja sitä pariskuntaa ei sinällään kuitenkaan kiinnosta sen suhteen poikki laittaminen.

R1104: Niin kai se on siinä, ettei kynnisty, vaan osais jokaisen tapauksen ottaa yksittäisenä, eikä niin että taas tämmönen juttu. Koska siinä käy tosi herkästi niin. Ja en tiä onko nykyään enää, mutta mitkä kokemukset itellä on sieltä virkauran alusta, niin oli se, että ensin tehdään se ilmoitus vaikkei se oliskaan sitä, että ensin partio käy paikalla, vaan tehdään siinä tunnekuohussa se ilmoitus. Sit menee pari päivää ja sit, et ei tässä nyt oikeastaan mitään ollutkaan. Ja silloinhan se pystyttiin vielä kuittaamaan se juttu pois. Nyt kun se jää vielä sinne pyörimään, mutta silti varmaan tää ilmiö on aina, että no ei se että minä vähän. Että siinä uhrissa on se vika ja niin.

3.4.3 Vastuullisen ammattilaisen positio

Ammattilaiset positioivat itseään joskus myös vastuullisen ammattilaisen positioon, vaikkakin huomattavasti harvemmin kuin avuttoman tai turhaa työtä tekevän ammattilaisen positioon. Vastuullisen ammattilaisen positiossa ammattilaisilla itsellään oli vastuullinen aktiivinen toimijuus puuttua väkivaltaan ja tehdä työtä sen lopettamiseksi ja tätä he itseltään myös odottivat. Tämän position kanssa yhtä aikaa muodostui kokijalle autettavan uhrin positio, koska aktiivinen toimijuus nähtiin olevan ammattilaisilla itsellään ja kokijalla tulkittiin olevan passiivinen toimijuus. Ammattilaisille itselleen muodostui vastuullisen ammattilaisen positio usein diskursseissa, joissa puhuttiin siitä, että tämä väkivaltatyö on heidän työtään tai että sen herättämiin tunteisiin suhtautuu vain työnä.

H2: No mites sitten, jos teidän omassa työssä, niin minkälaisia tunteita ne väkivalta-asiat herättää? Työntekijänä?

R902: No varmaan aika monenlaisia. Nyt pitää miettiä ihan konkreettista tai jotain ihmisiä. Kyllähän jotku tai siis jotku on niin kauheita asioita, että niin. Että en oikeen osaa edes kuvailla. Mutta tokihan niitä katsoo työntekijän silmin.

Myös diskursseissa, joissa ammattilaiset pohtivat, kuinka saisivat väkivallan lopetettua tai että he haluavat auttaa väkivallan kokijaa mahdollisimman pitkälle, he ottivat vastuullisen aktiivisen toimijuuden itselleen. Tähän positioon liittyi esimerkiksi ahdistuksen, riittämättömyyden ja pelon tunteita.

R12O2: No määhän ehkä, kun nyt avasin tän sanaisen arkkuni. Niin mulla ei myöskään kotiin. Että en sitä tarkoittanut sillä, että näitä kotona mieltisin ja pohtisin. Vaan se hetki, kun ollaan sen jutun päällä, niin tulee semmonen tilanne, että nyt tää kaipaa sitä panostusta ja nyt näille on annettava itsestä irti. Että ei vaan hoida sitä. Että niitä asioita on kerrottava tosi selkeesti ja vähän autettava vähän enemmän kun ehkä siihen poliisin työnkuvaan kuuluu ja ohjattava sinne oikeisiin avun piireihin vähän myöhemmin. Mutta siinä hetkessä, niin antaa vähän enemmän. Niin ehkä siinä hetkessä tulee riittämättömyyden tunne siitä, että nyt tää on kiireesti hoidettava ja mentävä eteenpäin ja että vois ehkä vähän rauhallisemminkin hoitaa ne asiat niiden asiakkaiden tilanteissa. Mutta työtilanne ei ehkä anna aina myötä. Ajattelin just tuota mitä X sanoi, että se on sille perheelle, tietenkin perheellisenä ihmisenä ite aattelen, että jos mun perheeseen tultais ja myllerrettäis se perhe ja sitten tavallaan sanottais, että joku palaa sun kans asiaan ja sit jäisit ite, että hohhoijaa mitäs tässä tapahtuu. Niin haluaa saada, että se varmasti tulee siellä perheessä selväksi, että mikä oli kuvio ja tiedättekö kenelle soittaa, jos jotain tarvitsette ja näin. Niin semmosta riittämättömyyden tunnetta ehkä enemmänkin. Ei surua tai vihaa tai muuta vaan riittämättömyyttä.

H3: Herättääkö tämä työ pelkoa teissä työntekijöissä?

R7O2: Kyllä monella tapaa. Et mä koen sen pelon, että se on hyvä. Et se kertoo mulle, että nyt tää tilanne ei oo normaali, että nyt tässä tulee jotakin mihin pitää reagoida. Mutta se pelon hallitseminen sitten, niin se on.

Oli myös diskursseja, joissa puhuttiin turhautumisesta, väsymisestä, pelosta, toivon menettäneestä ja monista muista tunteista, joiden takia ammattilaiset meinaavat jättää väkivaltatyöskentelyn tekemättä. He joko eivät jaksaisi enää yrittää tai väkivallan herättämät tunteet ovat niin isoja, että he eivät haluaisi edes lähteä väkivaltatyöskentelyä jatkamaan. Ammattilaiset kuitenkin kertoivat, että tunteita tulisi yhdessä käsitellä, jottei väkivaltatyötä väistäisi vaan sitä tekisi yhdessä toisten työntekijöiden kanssa ja kaiken toivon menettämisen jälkeenkin jaksaisi jatkaa työskentelyä. Näin ammattilaiset rakentavat todella vahvasti vastuullisen aktiivisen toimijuuden itselleen.

R205: ---*Et jos ei siellä muita osapuolia oo vaarassa, lapsia, niin sitten saattaa tulla se väsyminen mitä ei sais koskaan tulla. Että vielä yhä senkin jälkeen, kun on toivon menettänyt, niin pitäis vaan jaksaa uudelleen jauhaa ne samat asiat---*

3.4.4 Väkivaltaan yhdessä puuttuvien toimijoiden positio kokijalla ja ammattilaisilla itsellään

Joissakin diskursseissa aktiivista toimijuutta odotettiin yhtä aikaa kokijalta ja ammattilaisilta itseltään. Tällöin toimijuus oli yhteistä toimijuutta, eikä vain toisen toiminta olisi tuottanut tulosta. Tässä tapauksessa kyseessä oli kokijan ja ammattilaisten itsensä jakaman väkivaltaan yhdessä puuttuvien toimijoiden positio. Näissä kokija oli toiminut aktiivisesti lähisuhdeväkivallan lopettamiseksi hakemalla ja ottamalla vastaan apua ja sitten lähtemällä väkivaltaisesta suhteesta. Ammattilaiset itse olivat puolestaan auttaneet asiakasta tässä prosessissa. Ammattilaiset olivat odottaneetkin tällä tavalla väkivallan lopettamisen kuuluvan mennä eli odottavan molemmilta aktiivista toimijuutta. Tähän positioon liittyi vahvimmin ammattilaisten positiiviset tunteet, joihin liittyi kiitoksen saaminen, työn palkitsevuus ja niiden kautta ilo ja tyytyväisyys siitä, että on onnistunut auttamaan kokijaa ja että tämä on selvinnyt lähisuhdeväkivallasta.

R303: *Mutta tietysti sitten myös varmaan niitä, just parhaillaan niitä et kun joku lapsi saa avun ja helpotuksen johonkin mistä se on ollut ymmällään tai ahdistunut tai voi auttaa jotakuta asiakasta siinä asiassa. Että se pikkusenkin saa helpotusta tai tietysti se, vaikka nyt et eroon auttaminen, mitä kukakin siitä mieltä on. Mutta, että jos pääsee väkivaltaisesta parisuhteesta pois, koska se ei oo helppo juttu. Koska siinä on voinut olla kans apuna. Ja ihminen kokee, että on erilainen elämä alkamassa, niin totta kai siitä tulee niitä ilon tunteita ja semmosta tyytyväisyyttä, että on voinut osaltaan olla ehkä vaikuttamassa. Saanut jotain hyvää aikaan. Mutta kyllähän se väkivalta saattaa olla sen verta vaikee, että ei siinä nyt niitä hurraa-huutoja kauheen usein saa huudella ite. Et siinä on mukana auttamassa, rinnalla kulkemassa. Mutta, että nyt on autettu ja jes, minä tein. Niin en oo kyllä kovin usein.*

Ammattilaisilla heränneistä positiivisista tunteista myös innostuminen ja onnistumisen kokemus olivat tunteita, jotka olivat yhteydessä kokijan ja ammattilaisten itsensä jakamaan väkivaltaan yhdessä puuttuvien toimijoiden positioon. Tällaisissa tapauksissa ammattilaiset olivat innostuneita siitä, että lähisuhdeväkivallan kokija lähtee työskentelyyn mukaan ja ottaa näin apua vastaan tai

ammattilainen oli saanut kokijan avautumaan väkivallasta. Ammattilainen itse puolestaan tietää, että hän pystyy olemaan aktiivinen ja auttamaan, kun kokijakin on aktiivinen.

R2O3: *Laidasta laitaan. Mutta jos saan jonkun työskentelemään asian kanssa, niin silloin oon suoraan sanottuna innostunut. Koska mä tiedän, että siihen ois annettavaa. Et sit pystyy siihen. ---*

R901: *---Ja sitten kyllä se herättää myös, en tiedä mikä se sana, semmonen myönteinen tunne on silloin kun ikään kuin teet sen läpimurron. Että se asia tulee jotenkin sen työskentelyn kautta jotenkin, joku uskaltaa sanoa sen. Niin silloinhan se ikään kuin tuo siihen työhönkin toisenlaisen draivin kun voidaan puhua avoimesti ja suoraan siitä jutusta. Että tää on se asia mikä tuo selityksen monelle asialle tässä ja se johtuu siitä, että. Ja myös, että kyllähän tässä työssä näkee myös sitä, että miten ihmiset ottaa vastuun siitä ja niitä muutoksia tapahtuu. Ja nehän on aina tietysti. Että eihän se ilmiönä ole kuitenkaan mikään mahdoton tai että sille ei voi kukaan mitään tehdä. Ja meidän on. Vaan sehän on ihan mahdollista muuttaa sitä käytöstä ja saada siihen apua.---*

Myös empatia tuli ammattilaisten mainitsemana tunteena esille tilanteissa, joissa rakennettiin yhteistä aktiivista toimijuutta sekä kokijalle että ammattilaisille itselleen. Tällaisissa tilanteissa kokija oli uskaltanut kertoa lähisuhdeväkivallasta ja se oli aiheuttanut ammattilaisissa empatian tunteita, joilla he halusivat kertoa kokijalle, että on tehnyt oikein kertoessaan asiasta ja näin kannustaa kokijaa yhteiseen työskentelyyn.

R16O2: *Semmonen mikä mulla tuli mieleen tossa, niin kun se lähisuhdeväkivaltaa kokenut tulee tohon, niin se on sille tosiaan se ainutkertainen sillä tavalla, että se uskallus ja se tuleminen. Monestihan pitää, että vain mulle on tapahtunut tämmöistä. Niin on ollu puhetta, että et ole ainokainen. Että on myös muuta vastaavaa, eikä tarvi itseensä syyllistää esim. sillä, että hienoa kun tuut tekemään sen ilmoituksen. Että tästä tää asia lähtee rullaamaan eteenpäin. Että luoda sitä positiivista ajatusta.*

R16O1: *Empatiaa.*

R16O2: *Empatiaa.*

Eräässä diskurssissa ammattilainen ei kertonut omista tunteistaan vaan sanoi ottavansa lähisuhdeväkivallan kokijan tunteet vastaan sellaisinaan ja näin rauhoittavansa ja auttavansa häntä. Tässäkin muodostui yhteisen toimijuuden positio, sillä ammattilaiselle itselleen rakentuu tässä

aktiivinen toimijuus kuuntelijana ja auttajana, ja kokijalle taas rakentuu aktiivinen toimijuus väkivallasta kertojana ja avun vastaanottajana.

R601: *Kyllä mä aattelen, että kyllä kun siinä asiakkaita kuulee sitä välitöntä kertomusta, että tullaan suoraan vaikka kriisitilanteesta. Niin kyllä siinä ottaa vastaan sen asiakkaan tunteen. Sillä keinoin se asiakas tulee kuulluksi ja rauhoittuu ja tavallaan näin. Mutta tavallaan kun se on osa just semmosta työhön liittyvää, että sen ottaa tavallaan vastaan ja siihen ei lähde ite sillai mukaan, vaan sen pyrkii omalla olemuksella rauhoittaa---*

Yhteinen jaettu toimijuus rakentui myös diskursseissa, joissa puhuttiin väkivaltatyön haasteista. Varsinaisia tunteita ei näissä mainittu, vaan kuvailtiin tilanteiden haastavuutta, jonka voisi ajatella tarkoittavan stressaavuutta tai pientä turhautumistakin. Kuitenkin näissä diskursseissa ammattilaisilla oli aktiivinen toimijuus ja sitä heiltä odotettiin väkivaltaan puuttumiseksi. Toisaalta huomioitiin, ettei ammattilainen pysty tekemään väkivallan kokijan puolesta kaikkea työtä, joten kokijallakin on aktiivinen toimijuus. Tai sitten puhuttiin siitä, että toivottiin, että kokijan saisi kertomaan asiasta ja olemaan edes siten aktiivinen. Kokijalle rakentuvaan aktiiviseen toimijuuteen viittasi myös tukeasanana käyttö avun tarjoamisen puhumisen yhteydessä, sillä toista tukiessa molemmat ovat aktiivisia toimijoita.

R802: *Ja sitten sen toisen osapuolen, sen uhrin turtuminen siihen, että tavallaan havahduttaa hänet siihen, että hei, että näkisit sen, että mitenkä tää toinen puoliso käyttäytyy. Mutta kun tää on ihan normaalia, että se on tosi vaikea sieltä lähteä häntä kannattelemaan. Varsinkin sitten, jos nostetaan kädet pystyyn, että en halua mitään.*

R401: *Mä taas koen haasteellisena sen, että mä luulen, että väkivaltaa on huomattavasti enemmän kun mitä meille tulee esille. Eli tota se, että miten osata kysyä ne oikeet kysymykset, että asiakkaat rohkastuu kertomaan myös niistä asioista, jotka on niitä kaikista arimpia ja pelottavimpia. Ja tietysti tässä omassa työssä on se, että tietty tulee myös niitä pelkoja asiakkaille, että jos mä nyt tästä asiasta kerron, niin viedäänkö multa lapset. Että ne jännitteet. Ja sitten ehkä se, että sitten kun se on saatu avattua se asia, niin mitäs nyt? Miten mä autan ja tuen näitä ihmisiä siihen, ettei tätä enää tapahdu. Että se ois musta se kaikista tärkein. Että ihmiset saa apua siihen tilanteeseen. Ei pelkästään se puuttuminen siihen asiaan, vaan se apu.*

4 POHDINTA

4.1 Tutkimuksen päätulokset

Tämän tutkielman tarkoituksena oli selvittää ammattilaisten lähisuhdeväkivaltaan liittyviä tunteita ja niiden yhteyttä väkivallan kokijan, tekijän ja ammattilaisten toimijuuksiin. Tarkastelin toimijuutta positioinnin kautta sekä olemassa olevaksi tulkittuna toimijuutena että toimijuutena, jota ammattilaiset odottivat. Kokijalle, tekijälle, muille ammattilaisille ja ammattilaisille itselleen muodostetuissa positioissa yhdistyivät olemaksi tulkitut toimijuudet, odotetut toimijuudet sekä näihin yhteydessä olevat tunteet.

Ammattilaisilla heränneet tunteet olivat suurimmaksi osaksi negatiivisia tunteita, etenkin turhautumista, avuttomuutta ja vihaa. Ammattilaisilla oli herännyt myös joitakin positiivisia tunteita, kuten iloa ja onnistumisen tunnetta. Positiiviset tunteet olivat yhteydessä positioihin, joissa olemassa olevaksi tulkittu toimijuus ja odotettu toimijuus olivat molemmat aktiivisia. Ainut poikkeus oli ammattilaisten itselleen positioima vastuullisen ammattilaisen positio, jossa ammattilaisilla itsellään oli aktiivinen toimijuus ja he odottivat aktiivista toimijuutta itseltään, mutta silti siihen oli yhteydessä negatiivisia tunteita. Tällöin negatiiviset tunteet olivat yhteydessä väkivallan puuttumisen hankaluuteen, eikä siihen, että olemassa olevaksi tulkittu ja odotettu toimijuus olisivat olleet keskenään ristiriidassa. Muulloin negatiiviset tunteet olivat yhteydessä etenkin toimijuuksien ristiriitaan, jossa olemassa oleva toimijuus oli passiivista, mutta ammattilaiset odottivat aktiivista toimijuutta. Negatiiviset tunteet liittyivät näissä myös itse väkivaltaan ja siihen puuttumisen hankaluuksiin.

Kokija oli usein ammattilaisten tunteiden ja positioinnin kohteena. Kokijalle muodostui kaksi eri positiota. Näin positioihin oli yhteydessä monenlaisia negatiivisia tunteita. Tekijää ammattilaiset positioivat paljon harvemmin. Tekijälle muodostettiin yksi positio, johon oli yhteydessä kiukun, vihan ja vastenmielisyyden tunteita. Kokijaa ja tekijää positioitiin joissakin diskursseissa myös yhtä aikaa yhteiseen positioon. Kokijalle ja tekijälle muodostetuissa positioissa heidän toimintansa tulkittiin passiiviseksi, mutta ammattilaiset odottivat heiltä aktiivista toimijuutta. Kokijalta aktiivista toimijuutta odotettiin siksi, että kokijalle tarjottu apu ei ollut tuottanut tulosta, joten kokijan nähtiin olevan ainoa joka voi lopettaa väkivallan lähtemällä väkivaltaisesta suhteesta. Kuitenkaan kokijalta ei odotettu aktiivista toimijuutta ihan aina, vaan joissakin diskursseissa kokija positioitiin positioon, jossa hänen ei nähty voivan toimia ja häneltä odotettu toimijuus oli myös passiivista kuten olemassa

olevaksi tulkittu toimijuuskin. Tekijältä taas ei suoranaisesti odotettu aktiivista toimijuutta siten, että olisi puhuttu, mitä tekijän tulisi tehdä, vaan tekijältä odotettu aktiivinen toimijuus tuli ilmi siitä, että tekijän väkivaltainen käytös tuomittiin ja siten hänet nähtiin vastuullisena väkivallasta.

Muut ammattilaiset olivat diskursseissa myös ammattilaisten tunteiden ja positioinnin kohteena. Muiden ammattilaisten tulkittiin olevan passiivisia toimijoita, koska he eivät olleet hoitaneet tehtäväänsä toivotulla tavalla, mutta heiltä odotettiin aktiivista toimijuutta, koska heidän tehtäväänsä ja heidän vastuullaan ajateltiin väkivaltaan puuttumisen olevan. Yleisimmin yhteydessä oli negatiivisia tunteita, kuten turhautumista, inhoa, surullisuutta ja avuttomuutta. Muita ammattilaisia kohtaan koettiin kuitenkin myös positiivisia tunteita, kuten iloa. Tällöin muut ammattilaiset olivat olleet aktiivisia toimijoita, kuten heiltä odotettiin ja tehneet hyvin työnsä väkivallan lopettamiseksi.

Ammattilaisten tunteet olivat yhteydessä myös itsensä positiointiin. Negatiiviset tunteet, kuten turhautuminen, ahdistus, avuttomuus, kyynisyys ja riittämättömyys olivat yhteydessä näihin positioihin. Ammattilaiset positioivat itseään positioihin, joissa he olivat passiivisia tai aktiivisia toimijoita, mutta odottivat itseltään passiivisista toimijuutta, koska kokivat, että eivät voineet enää tehdä mitään kokijaa auttaakseen ja väkivaltaa lopettaakseen. Kuitenkin joissain diskursseissa ammattilaiset kokivat, että heidän tehtäväänsä ja vastuullaan on väkivaltaan puuttuminen ja näin he odottivat itseltään aktiivista toimijuutta, jollaista heillä olikin ollut. Ammattilaiset positioivat itseään myös yhteiseen positioon kokijan kanssa, jolloin heillä oli yhteinen aktiivinen toimijuus ja sitä heiltä odotettiin. Tällöin kokija ja ammattilaiset itse yhdessä pystyivät molemmat omat panoksensa antamalla lopettamaan väkivallan. Tähän yhteydessä oli positiivisia tunteita, kuten ilo ja onnistuminen.

4.2 Tulokset aikaisempiin tutkimuksiin verrattuna

Tuloksista huomataan, että ammattilaiset positioivat niin kokijoita, tekijöitä, muita ammattilaisia kuin ammattilaisia itseään, ja kaikkiin näihin oli yhteydessä ammattilaisten tunteita. Ammattilaisten tunteiden yhteydestä toimijuuksien rakentumiseen ei ole kuitenkaan aikaisempaa tutkimusta, joten tätä ei pysty siten vertailemaan. Kuitenkin tulokset ovat loogisia, sillä ristiriidassa olevat toimijuudet ja väkivalta yleensäkin aiheuttivat negatiivisia tunteita, kun taas positiivisia tunteita tuli tilanteista, joissa väkivalta oli saatu katkaistua aktiivisella toimijuudella.

Ammattilaisilla heränneitä tunteita väkivaltaan liittyen on kuitenkin tullut esille joidenkin tutkimusten tuloksista. Esimerkiksi Keskinen (2005) mukaan ammattilaiset ovat tunteneet avuttomuuden, huolen ja vihan tunteita lähisuhdeväkivaltaan liittyen. Nämä tunteet tulivat vahvasti ilmi myös tämän tutkielman tuloksista. Ammattilaiset kokivat näitä tunteita enemmän silloin, kun ovat tuominneet väkivaltaiset teot naisiin kohdistuvana vallan käyttönä ja näin olleet väkivaltaa kokeneen naisen puolella ajatellen, että nainen ei ole vastuussa väkivallasta (Keskinen, 2005). Tällainen suhtautuminen vastaa tämän tutkielman kokijan autettavan uhrin positiota, sillä siinä ammattilaiset ovat kokijan puolella ja ajattelevat ettei kokija ole vastuussa väkivallasta.

Myös väkivallan sallivan toimijan positio kokijalla ja siihen yhteydessä olevat turhautumisen ja epätoivon tunteet ovat tulleet ilmi muissakin tutkimuksissa. Pasasen (2011) sekä Virkin ja kollegoiden (2015) tutkimuksissa ammattilaiset olivat kokeneet turhautumisen, epätoivon ja pettymyksen tunteita tilanteissa, joissa kokija on pysynyt väkivaltaisessa suhteessa, vaikka hänelle on tarjottu apua. Tällöin ammattilaiset ovat ajatelleet, että kokijalla on aktiivinen toimijuus, hänen tulee itse toimia ja että hän on jopa vastuussa väkivallan lopettamisesta. Samanlainen on tämän tutkielman kokijan väkivallan sallivan toimijan positio. Pasasen (2011) tutkielmassa oli tullut esille myös muita lähisuhdeväkivaltaan liittyviä ammattilaisten tunteita, kuten paheksunta tekijää ja kokijaa kohtaan ja pelko. Nämä tulivat esille myös tässä tutkielmassa.

Väkivaltatutkimuksessa on tehty enemmän tutkimusta positioista ja toimijuuksista, joten tämän tutkielman tuloksia pystyy vertaamaan positioinnin ja toimijuuksien osalta paremmin kuin tunteiden osalta. Tämän tutkielman tuloksista ilmeni, että useissa positioissa oli ristiriitaisuuksia olemassa olevaksi tulkittun toimijuuden ja odotetun toimijuuden välillä. Samankaltaisia positioita ja toimijuuksien ristiriitoja on noussut esille myös aikaisemmissa väkivaltatyön tutkimuksissa.

Tämän tutkielman tuloksista ilmenee, että kokijalle muodostettiin usein väkivallan sallivan toimijan positio, jossa kokijan nähtiin itse valinneen väkivaltaiseen parisuhteeseen jääminen, ammattilaiset eivät voineet auttaa heitä ja jossa kokijalta odotettiin aktiivista toimijuutta väkivallan lopettamiseksi. Koistisen ja Holman (2015) tutkimuksessa väkivallan kokijalle muodostetuista kolmesta positioista yksi oli samanlainen tämän positioin kanssa. Se oli väkivallan lopettamisesta vastuussa olevan positio, jossa muodostettiin samoin perustein aktiivinen toimijuus kokijalle. Myös Virkin ja Lehtikankaan (2014) sekä Virkin (2015) tutkimuksessa ammattilaiset muodostivat väkivallan kokijalle samanlaisen position, jossa häntä syyllistettiin väkivallasta ja pidettiin vastuullisena sen lopettamisesta. Tällainen positio oli kylläkin harvinaisen. Virkin (2015) tutkimuksessa ja kokijan syyllistämisen on todettu yleisestikin vähentyneen (Leisenring, 2006). Tässä tutkielmassa tämä positio oli melko yleinen, joten siten eroa muihin tutkimuksiin on. Toisaalta palvelujärjestelmässä vallitsee yleisesti asenne, jonka mukaan kokijan odotetaan lähtevän suhteesta

ja siten lopettavan väkivallan (Ronkainen, 2008). Tämä osaltaan selittäisi, miksi ammattilaiset odottavat kokijalta aktiivista toimijuutta. Myös väkivallan kokijat kokevat, että ammattilaiset ovat syyllistäneet heitä ja eivät ole ohjanneet jatkoavun piiriin (Heiskanen & Piispa, 1998). Toisaalta Hydenin (2005) tutkimuksessa parisuhdeväkivallan kokijat olivat itse muodostaneet itselleen samanlaisen itseään syyllistävän position. Piispan (2008) tutkimuksessa taas väkivallan kokijalta odotettiin aktiivista toimijuutta, mutta siinä häntä ei syyllistetty, vaan häntä kohtaan oltiin empaattisia.

Kokijaa kohtaan oltiin empaattisia myös tämän tutkielman tuloksissa. Empatian yhteydessä muodostettiin väkivallan kokijalle ja ammattilaisille itselleen väkivaltaan yhdessä puuttuvien toimijoiden positio, jossa molemmat olivat aktiivisia toimijoita ja molemmilta odotettiin aktiivista toimijuutta. Näin ammattilaiset auttoivat väkivallan kokijaa toimimaan ja he yhdessä saivat väkivallan loppumaan. Virkin (2015), Virkin ja Lehtikankaan (2014), Pertun (1999) sekä Keskinen (2005) tutkimuksissa rakennettiin samanlaista odotettua toimijuutta, kun ammattilaiset valtaistivat, voimaannuttivat tai rohkaisivat väkivallan kokijoita. Tällöin ammattilaiset olivat olleet aktiivisia toimijoita ja yrittäneet saada kokijan ymmärtämään väkivallan ja alkamaan olla aktiivisia toimijoita sen lopettamiseksi, tai auttaneet kokijaa tekemään turvallisuussuunnitelmia väkivallan varalle. Ronkaisen (2008) mukaan ammattilaiset usein rohkaisevatkin väkivallan kokijaa toimimaan itse väkivallan lopettamiseksi ja näin molemmilla on aktiivinen toimijuus.

Väkivallan tekijä puolestaan nähtiin aktiivisena toimijana vain harvoin. Tällöin tekijälle muodostettiin väkivaltaista käytöstä jatkavan toimijan positio, jossa ammattilaiset tuomitsivat hänen tekonsa ja näin vastuullistivat hänet odottaen häneltä aktiivista toimijuutta. Myös Pertun (1999) ja Piispan (2008) tutkimuksissa vain harvoin tai ei ollenkaan tekijälle oli muodostettu aktiivista toimijuutta, koska nähtiin, että tekijä ei kuitenkaan olisi halukas työskentelyyn väkivallan lopettamiseksi. Keskinen (2005) tutkimuksessa työntekijät puolestaan olivat muodostaneet tekijälle väkivaltaisen tai lapsesta välittävän ja tämän edun mukaan toimivan isän positiota, jotta tekijä ottaisi vastuun väkivallasta ja olisi aktiivinen toimija. Kuitenkaan tekijä ei ollut halukas tällaisiin positioihin. Partasen ja Wahlströmin (2003) tutkimuksessa tuli ilmi myös, että tekijät eivät ole halukkaita vastuullisiin positioihin vaan he itse asettavat itselleen uhripositioita. Virkin (2015) tutkimuksessa työntekijät asettivat väkivallan tekijän vastuullisen aktiivisen toimijan positioon, jos he olivat itse väkivalta-interventoiden parissa työskenteleviä, mutta erikoissairaanhoidon työntekijät eivät tekijöitä tällaisiin positioihin asettaneet.

Väkivallan kokija nähtiin välillä myös positiossa, jossa häneltä ei odotettu aktiivista toimijuutta. Tällainen oli autettavan uhrin positio, jossa kokija nähtiin passiivisena uhrina, joka ei ollut syyllinen väkivallasta, eikä hänen nähty voivan tehdä väkivallalle mitään ja siten häneltä ei odotettu aktiivista

toimijuutta. Koistisen ja Holman (2015) tutkimuksen helposti tunnistettavan uhrin positio vastaa jonkin verran tätä positiota, sillä siinä kokija nähtiin selkeästi uhrina ja häntä autettiin, ja siten hänelle ei rakennettu aktiivista toimijuutta. Hydenin (2005) sekä Mikkosen ja Mönkkösen (2001) tutkimuksessa kokijat itse positioivat itsensä tällaiseen haavoittuneen ja pelkäävän uhrin positioon, jossa he olivat uhreja eivätkä aktiivisia toimijoita. Barnesin (2004) mukaan positio voi antaa henkilölle oikeuden tulla kuulluksi ja otetuksi vakavasti tai oikeuden tulla autetuksi ja huolehdituksi. Tämän takia ammattilaisten muodostamien positioiden merkitys korostuu kokijoiden kohdalla. Kun tässä tutkielmassa kokijat asetettiin autettavan uhrin positioon, heille tuli oikeus tulla autetuksi ja huolehdituksi.

Tästä auttamisesta ja huolehtimisesta vastasivat ammattilaiset itse, sillä autettavan uhrin position kanssa samaan aikaan ammattilaisille itselleen muodostui vastuullisen ammattilaisen positio, jossa he olivat aktiivisia toimijoita väkivallan lopettamiseksi ja kokijan auttamiseksi. Myös Keskinen (2005) tutkimuksessa tällainen positio muodostui ammattilaisille ja he olivat aktiivisia ja aloitteellisia väkivallan selvittämisessä. Suomessa ammattilaisten tehtävänä onkin puuttua väkivaltaan ja olla aktiivisia toimijoita, sillä sosiaalihuoltolaki (1301/2014) velvoittaa kuntien järjestämään sosiaalipalveluja lähisuhdeväkivallan uhreille.

Ammattilaisille muodostui tässä tutkielmassa myös muita positioita. Niissä he odottivat itseltään passiivista toimijuutta, koska kokivat, etteivät voi tehdä mitään väkivallan lopettamiseksi. Virkin ja Lehtikankaan (2014) tutkimuksessa muodostui positio, joka oli hieman tämän kaltainen, koska siinä ammattilaisen toimijuus oli rajoittunut, koska toimijuuden nähtiin olevan väkivallan kokijalla.

Muut ammattilaiset asetettiin aktiivisiksi toimijoiksi tässä tutkielmassa, kun heidän vastuullaan nähtiin olevan väkivaltatyöskentelyn ja siten heidän olevan vastuullisen ammattilaisen positiossa tai vastuutaan laiminlyövämmän ammattilaisen positiossa. Tällainen muiden ammattilaisten aktiivisena pitäminen tuli ilmi myös Pasasen (2011) tutkielmassa, jossa erikoissairaanhoidon työntekijät pitivät perusterveydenhuollon työntekijöitä vastuullisina toimijoina väkivallan lopettamiseksi ja rakensivat heille aktiivisen toimijuuden. Pasasen (2019) tutkielmassa ei kuitenkaan käynyt tarkemmin ilmi, millainen toimijuus muilla työntekijöillä oli ollut vaan siinä puhuttiin vain odotetusta toimijuudesta.

Kaiken kaikkiaan tässä tutkielmassa muodostuneet positiot saivat tukea aikaisemmista tutkimuksista. Etenkin toimijuudet olivat rakentuneet samanlaisiksi monissa tutkimuksissa. Myös tunteet ja niiden yhteys toimijuuksiin olivat samansuuntaisia kuin joissakin harvoissa tutkimuksissa, joiden tuloksista ammattilaisten lähisuhdeväkivallan kohtaamiseen liittyviä tunteita oli ilmennyt.

4.3 Tutkimuksen luotettavuuden ja eettisyyden arviointia

Tämä tutkielma on psykologian ja sosiaalityön yhteinen pro gradu. Lähisuhdeväkivalta on molempien tieteenalojen tutkimuskohde, joten molemmista oppiaineista on ollut ohjaajat. Näin sekä psykologinen että yhteiskuntatieteellinen asiantuntijuus on osana tutkielmaa. Tutkielmaa tehdessä sekä sitä arvioitaessa olen ottanut huomioon molempien tutkimusalojen tieteellisen kirjoittamisen ohjeita, tutkimusten periaatteita ja arviointikriteerejä. Tutkielman rakenteessa, muotoseikoissa ja viittaustavassa olen noudattanut psykologian ohjeita. Yhteiskuntatieteille tyypillisempi tutkimusten piirre, laaja kirjallisuuskatsaus, on tässä hieman suppeampi kuin yhteiskuntatieteissä, mutta laajempi kuin psykologiassa.

Kvalitatiivista tutkimusta tehdään sekä psykologiassa että yhteiskuntatieteissä, joten siten molempien tieteenalojen arviointikriteerit tutkimuksen toteutuksessa ovat samanlaiset. Kvalitatiivisen tutkimuksen arviointi ei ole kuitenkaan niin helppoa kuin kvantitatiivisen (Eskola & Suoranta, 1998). Kvalitatiivisen tutkimuksen arviointi keskittyy koko tutkimusprosessin luotettavuuteen, sillä aineiston analysointi ja luotettavuuden arviointi eivät ole erillään toisistaan vaan tutkimuksen aikana punnitaan yhtä aikaa analyysin valintoja ja tutkimuksen luotettavuutta. Keskeisintä kvalitatiivisen tutkimuksen luotettavuudessa on tutkijan oma rooli, sillä tutkija on merkittävä tutkimusväline tehdessään tulkintoja omista ennako-oletuksista käsin. Omista ennako-oletuksista tuleekin olla tietoinen.

Olen pyrkinyt tiedostamaan ennako-oletuksiani ja niiden vaikutuksia analyysiin ja tulkintoihini pitämällä tutkimuspäiväkirjaa, johon olen kirjannut ylös ennako-oletuksiani, aineiston herättämiä ajatuksia ja tulkintojeni kehittymistä. Olen pyrkinyt avaamaan omaa rooliani analyysin teossa kuvailemalla johdonmukaisesti, miten eri käsitteitä tutkimuksessa käytän, miten analyysini eteni ja perustelemalla mahdollisimman tarkasti, miten ja miksi olen tehnyt tulkintani. Tulkintojen ymmärrettävyyden tueksi olen esittänyt tulosten yhteydessä esimerkkeinä aineisto-otteita kohdista, joista olen tehnyt. Luotettavuuden kannalta merkityksellistä onkin, että tutkija antaa lukijoille johdonmukaisesti, tarkasti ja totuudenmukaisesti tietoa siitä, miten tutkimus on tehty (Hirsjärvi, Remes, & Sajavaara, 2004; Tuomi & Sarajärvi, 2009). Omien tulkintojeni tueksi olen verrannut tutkielmaani ja sen tuloksia muihin samankaltaisiin tutkimuksiin, joiden tulokset ovat samansuuntaisia. Olen myös pohtinut, ovatko tulkintani loogisia, jos niille ei ole löytynyt tukea aikaisemmista tutkimuksista.

Tutkimus on sitä luotettavampi, mitä paremmin tulokset ovat yhtäpitäviä todellisuuden kanssa (McLeod, 2001). Tämän tutkielman tulokset ovat yhtäpitäviä aineistona olevien sosiaali- ja terveydenalan toimipaikkojen ja poliisien organisaatioiden sosiaalisten todelluuksien kanssa. Aineiston ammattilaisten edustamat sosiaaliset todellisuudet ovat kattavia, koska aineistossa on ammattilaisia useista eri toimipaikoista ja useilla eri koulutustaustoilla. Tutkielman vahvuutena onkin laaja ja monipuolinen tutkimusaineisto ja voidaan olettaa, että tulokset ovat yleistettävämpiä kuin pienemmällä ja yksipuolisemmalla aineistolla olisi ollut.

Tutkielman heikkoutena puolestaan on se, että sain aineiston valmiiksi kerättynä. Näin ollen en ole pystynyt esittämään tutkittaville tutkimuskysymysten kannalta oleellisia tarkentavia kysymyksiä, joten en ole saanut niin kattavaa aineistoa kuin olisin itse haastattelemalla saattanut saada. Kuitenkin aineisto sopii tutkielmaani hyvin, koska se vastaa tutkimuskysymyksiini. Lisäksi valmis aineisto on toisaalta hyvä asia, koska en ole pystynyt vahingossa johdattelemaan ja ohjailemaan haastateltavia tutkimuskysymysten mukaisesti tiettyyn suuntaan. Tästä huolimatta valmiiksi kerättyyn aineistoon liittyy toinenkin heikkous: tein tulkinnat pelkän litteroidun materiaalin pohjalta, joten todennäköisyys väärintymmärryksiin ja virheellisiin tulkintoihin on suurempi kuin silloin, jos olisin kuullut ja nähnyt haastateltavien vastaukset, eleet ja ilmeet.

Luotettavia ja uskottavia tuloksia voidaan tuottaa vain eettisesti tehdyillä tutkimuksilla (Resnik, 1998; Tutkimuseettinen neuvottelukunta, 2012). Hyvät tieteelliset käytännöt ja tutkimuseettinen arviointi eivät koske vain yksittäisiä tietosuojakysymyksiä vaan kaikkia tutkimuksen vaiheita (Pohjola, 2003). Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (2009) mukaan ihmistieteiden tutkimusta koskevat eettiset periaatteet voidaankin jakaa kolmeen osa-alueeseen: yksityisyys ja tietosuoja, tutkittavan itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen ja vahingoittamisen välttäminen.

Yksityisyyteen ja tietosuojaan liittyvät eettiset kysymykset ovat helpoiten säädeltävissä. Tässä tutkielmassa haastateltavien yksityisyys säilyy, sillä sain aineiston anonymisoituna eikä tiedossani ollut mitään tunnistetietoja. Näin ollen myöskään tuloksissa esittelemistäni suorista aineisto-otteista haastateltavia ei voi tunnistaa.

Itsemääräämisoikeuden säätely on haastavampaa (Rauhala & Virokannas, 2011), mutta sitä voidaan kunnioittaa korostamalla tutkimukseen osallistumisen vapaaehtoisuutta (Tutkimuseettinen neuvottelukunta, 2009), informoimalla tutkittavia kaikesta oleellisesta tiedosta tutkimukseen ja sen etenemiseen liittyen (Hirsjärvi, Remes, & Sajavaara 2004; Resnik, 1998) ja joissakin tilanteissa hakemalla tutkimusluvut (Rauhala & Virokannas, 2011). Tässä tutkielmassa käytetyn aineiston keränneet tutkijat ovat huolehtineet näistä asioista.

Itsemääräämisoikeuden kunnioittamiseen liittyviä kysymyksiä on myös raportointivaiheessa, sillä tutkittavalla tulisi olla mahdollisuus vaikuttaa hänestä kirjoitettuihin raportteihin, esimerkiksi hänestä

käytettävien käsitteiden valitsemisessa (Rauhala & Virokannas, 2011). Valitettavasti tässä tutkielmassa tutkittavat eivät ole voineet vaikuttaa heistä kirjoitettuun raporttiin, mutta olen pyrkinyt valitsemaan käytetyt käsitteet ja sanavalinnat mahdollisimman neutraaleiksi, jotta kenellekään ei tulisi haittaa tutkielman raportoinnista.

Hyvien tieteellisten käytäntöjen osa-alueista viimeistä, vahingoittamisen välttämistä, on kaikista haasteellisinta säädellä (Rauhala & Virokannas, 2011). Tutkielmani kannalta eettiset kysymykset liittyvät tulkintoihini. Olen tulkinnut keskusteluista ammattilaisten tunteita lähisuhdeväkivallan kohtaamiseen liittyen ja ajatuksia siitä, keneltä odotetaan aktiivista toimijuutta. Tutkittavat voivat kokea, että olen tulkinnut heidän sanomisensa virheellisesti tai voivat pahoittaa mieltään esimerkiksi siitä, että heidän kertomuksistaan tulee ilmi odotuksia aktiivisen toimijuuden kuulumisesta uhrille, joka on väkivaltaan puuttumisen kannalta vähemmän arvostettu näkökulma verrattuna siihen, että aktiivisen toimijuuden nähtäisiin olevan ammattilaisilla. Kuitenkaan tulosten julkaisemista ei saisi estää se, että tulokset eivät välttämättä ole kaikkien tutkittavien mielestä kaikilta osin mieluisia (Tutkimuseettinen neuvottelukunta, 2009). Lisäksi kvalitatiivista tutkimusta tehdessä tulkintojen tekeminen on välttämätöntä, mutta olen pyrkinyt vähentämään haittaa sillä, että suoritin analyysin huolellisesti ja systemaattisesti sekä perustelin tulkintani mahdollisimman johdonmukaisesti ja avoimesti. Tutkija onkin vastuussa tulkinnoissaan siitä, että tulkitsee vastaajien käsitykset oikeudenmukaisesti ja raportoi niistä mahdollisimman perustellusti (Tuomi & Sarajärvi, 2009).

4.4 Tulosten soveltaminen ja jatkotutkimusideat

Tutkielman tulokset osoittavat, että ammattilaisten lähisuhdeväkivallan kohtaamiseen liittyvät tunteet ovat lähinnä negatiivisia tunteita. Nämä negatiiviset tunteet ovat yhteydessä väkivallan kokijalle, tekijälle, muille ammattilaisille sekä ammattilaisille itselleen rakennettuihin toimijuuksiin, etenkin toimijuuksiin, jotka ovat ristiriidassa odotetun toimijuuden kanssa. Ammattilaisten on hyvä tiedostaa nämä heissä heränneet negatiiviset tunteet, koska siten he pystyvät hyväksymään ja käsittelemään ne paremmin, eivätkä tunteet olisi esteenä väkivaltatyöskentelylle. Positiiviset tunteet puolestaan olivat yhteydessä onnistuneisiin väkivaltatyöskentelyihin aktiivisen toimijuuden kautta. Tämän tiedostamalla ammattilaiset huomasivat, että heidän työssään on myös positiivisia asioita ja onnistumisen kokemuksia. Tämä voisi motivoida ammattilaisia aktiivisempaan työskentelyyn väkivallan kokijan ja tekijän kanssa.

Tutkimuksen tuloksista ei voida päätellä, onko tunteilla vaikutusta toimijuuksien rakentamiseen vai toimijuuksilla vaikutusta tunteisiin. Tämän takia tulokset eivät pysty osoittamaan neuvoja esimerkiksi siihen, miten ammattilaisten tulisi käsitellä tunteitaan, jotta eivät positioisi väkivallan kokijoita syyllistäväällä tavalla. Tulokset sen sijaan pystyvät vain osoittamaan, että ammattilaisten kannattaa tunnistaa omia tunteitaan ja tunnistaa omia tapojaan positioida väkivallan kokijaa, tekijää ja ammattilaisia, sekä pohtia, mikä tunteiden ja positioinnin merkitys on siihen, miten he työskentelevät itse väkivallan lopettamiseksi ja miten he työssään kohtaavat väkivallan kokijaa ja tekijää. Esimerkiksi se, että ammattilaiset positioivat kokijan positioon, jossa hänellä tulkitaan olevan passiivinen toimijuus, mutta odotetaan aktiivista toimijuutta, voi estää ammattilaista tarjoamasta apua kokijalle, vaikka tämä olisi siihen oikeutettu. Myös se, että ammattilaiset eivät positioi tekijää positioon, jossa häneltä odotettaisiin varsinaisesti aktiivista toimijuutta, voi vaikuttaa väkivaltatyöskentelyä hidastavasti, koska tekijää ei vastuuteta ja ohjata hoitoon, jos häneltä ei odoteta aktiivista toimijuutta.

Mielenkiintoista olisikin saada jatkotutkimus jossa selvittäisiin, onko tunteiden ja toimijuuksien yhteydellä vaikutusta jompaankumpaan suuntaan. Tällöin tulokset voisivat antaa enemmän neuvoja väkivaltatyötä tekeville. Joko niin, että he tunnistaisivat tunteiden vaikutukset ja voisivat vaikuttaa niihin ja sitä kautta siihen, mitä toimijuuksia odottavat kokijalta, tekijältä ja ammattilaisilta. Tai sitten niin, että tunnistaisivat, että tunteet johtuvat toimijuuksista ja ovat siten luonnollisia.

Varmasti hyödyllistä olisi tutkia myös, vaikuttavatko ammattilaisten negatiiviset tunteet ja heidän muodostamansa positiot siihen, miten ammattilaiset kohtaavat asiakkaan vai pystyvätkö ammattilaiset kokijaa kohdatessaan työntämään pois negatiiviset tunteet ja sen, että odottavat esimerkiksi kokijalta aktiivista toimijuutta. Mielenkiintoista olisi myös tutkia, mikä vaikutus tunteilla on työhyvinvointiin tai miten tunteiden käsittely työpaikalla vaikuttaa siihen, mitkä tunteet heräävät ja miten yleisiä ne ovat. Mielenkiintoista olisi myös tutkia, vaikuttaako tunteiden heräämiseen tai kokijan, tekijän ja ammattilaisten positiointiin se, mikä koulutustausta ammattilaisilla on, missä he työskentelevät tai millaista koulutusta lähisuhteväkivallan kohtaamiseen ja lähisuhteväkivaltatyöskentelyyn he ovat saaneet.

LÄHTEET

- Bacchus, L., Mezey, G., & Bewley, S. (2004). Domestic violence: prevalence in pregnant women and associations with physical and psychological health. *European Journal of Obstetrics & Gynecology and Reproductive Biology*, *113*(1), 6–11.
- Barnes, M. (2004). *The use of positioning theory in studying student participation in collaborative learning activities*. Melbourne: University of Melbourne.
- Bilton, T., Bonnett, K., Jones, P., Skinner, D., & Stanworth, M. (1981). *Introductory sociology*. London: Macmillan.
- Browne, A. (1991). The victim's experience: Pathways to disclosure. *Psychotherapy: Theory, Research, Practice, Training*, *28*(1), 150–156.
- Burman, E., & Parker, I. (1993). Introduction – discourse analysis: The turn to the text. Teoksessa E. Burman & I. Parker (toim.), *Discourse analytic research* (s. 2–13). London: Routledge.
- Burr, V. (2003). *Social constructionism* (2. painos). London: Routledge.
- Davies, B., & Harré, R. (1990). Positioning: The discursive production of selves. *Journal for the theory of social behaviour*, *20*, 43–63.
- Ellsberg, M., Peña, R., Herrera, A., Liljestrand, J., & Winkvist, A. (2000). Candies in hell: Women's experiences of violence in Nicaragua. *Social Science & Medicine*, *51*(11), 1595–1610.
- Eskola, J. (2001). Laadullisen tutkimuksen juhannustaiat. Laadullisen tutkimuksen analyysi vaihe vaiheelta. Teoksessa: J. Aaltola & R. Valli (toim.), *Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin*, (5. painos). (s. 133–157). Jyväskylä: PS-kustannus.
- Eskola, J., & Suoranta, J. (1998). *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Tampere: Vastapaino.
- Fagerlund, M. (2016). *Lähisuhdeväkivalta poliisin perheväkivaltatehtävillä. Poliisiammattikorkeakoulun raportteja 123*. Tampere: Poliisiammattikorkeakoulu.
- Fagerlund, M., Peltola, M., Kääriäinen, J., Ellonen, N., & Sariola, H. (2014). *Lasten ja nuorten väkivaltakokemukset 2013 - Lapsiuhritutkimuksen tuloksia. Poliisiammattikorkeakoulun raportteja 110*. Tampere: Poliisiammattikorkeakoulu.
- Giddens, A. (1984). *The constitution of society*. Cambridge: Polity Press.
- Goldner, V. (1999). Morality and multiplicity: Perspectives on the treatment of violence in intimate life. *Journal of Marital and Family Therapy*, *25*(3), 325–336.

- Harré, R. (1986). An outline of the social constructionist viewpoint. Teoksessa R. Harré (toim.), *The social construction of emotions*. (s. 2–14). Oxford: Blackwell.
- Harré, R., & Van Langenhove, L. (1991). Varieties of positioning. *Journal for the Theory of Social Behaviour*, 21(4), 393–407.
- Harré, R., & Moghaddam, F. M. (2003). Introduction: The self and others in traditional psychology and in positioning theory. Teoksessa R. Harré & F. M. Moghaddam (toim.), *The self and others: Positioning individuals and groups in personal, political, and cultural contexts*. (s. 1–11). Westport, Conn: Praeger.
- Hansen, M., & Harway, M. (1993). *Battering and family therapy: A feminist perspective*. Thousand Oaks: SAGE.
- Hearn, J. (1998). *The violences of men: How men talk about and how agencies respond to men's violence to women*. Thousand Oaks: SAGE.
- Heise, L., Ellsberg, M., & Gottemoeller, M. (1999). Ending violence against women. *Population Reports*, 27(4).
- Heiskanen, M., & Piispa, M. (1998). *Usko, toivo ja hakkaus: Kyselytutkimus miesten naisille tekemästä väkivallasta*. Helsinki: Tilastokeskus.
- Heiskanen, M., & Ruuskanen, E. (2010). *Tuhansien iskujen maa - miesten kokema väkivalta Suomessa*. Helsinki: HEUNI.
- Hennink, M. M. (2007). *International focus group research: A handbook for the health and social sciences*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Hirsjärvi, S., Remes, P., & Sajavaara, P. (2004). *Tutki ja kirjoita*. (10. osin uud. laitos.). Helsinki: Tammi.
- Hollway, W. (1984). Women's power in heterosexual sex. *Women's studies international forum*, 7(1), 63–68.
- Honkatukia P. (2011). *Uurit rikosprosessissa - haavoittuvuus, palvelut ja kohtelu. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja 252*. Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos.
- Husso, M. (2003). *Parisuhdeväkivalta: Lyötyjen aika ja tila*. Vastapaino: Tampere.
- Husso, M., Virkki, T., Holma, J., Notko, M., & Laitila, A. (2014). Väkivallan kohtaamisen käytännöt ja kehittämisprojektien sudenkuopat. Teoksessa R. Haverinen, M. Kuronen & T. Pösö (toim.), *Suomalaisen sosiaalihuollon tila ja tulevaisuus*. (s. 261–282). Tampere: Vastapaino.

Husso, M., Virkki, T., Notko, M., Holma, J., Laitila, A., & Mäntysaari, M. (2012). Making sense of domestic violence intervention in professional health care. *Health and Social Care in the Community* 20(4), 347–355.

Hyvärinen, S., & Hautamäki, J. (2013). *Katkaise väkivalta: Lähisuhde- ja perheväkivaltarikoksesta epäillyn ohjaaminen esitutkinnasta väkivaltaa katkaisevaan palveluun*. Helsinki: Terveystieteiden tutkimuskeskus ja hyvinvoinnin laitos.

Jokinen, A., Juhila, K., & Suoninen, E. (1993). Diskursiivinen maailma: Teoreettiset lähtökohdat ja analyyttiset käsitteet. Teoksessa A. Jokinen, K. Juhila & E. Suoninen (toim.), *Diskurssianalyysin aakkoset* (s. 17–47). Tampere: Vastapaino.

Jyrämä, J. (2008). Toimijuus, ikääntyminen ja arkielämä: hahmottelua teoreettis-metodologiseksi viitekehikseksi. *Gerontologia* 22 (4), 190–203.

Keskinen, S. (2005). *Perheammattilaiset ja väkivaltatyön ristiriidat: Sukupuoli, valta ja kielelliset käytännöt*. Tampere: Tampere University Press.

Koistinen, I., & Holma, J. (2015). Finnish health care professionals' views of patients who experience family violence. *SAGE Open*, 5 (1), 1–10.

Koss, M. P., Goodman, L. A., Browne, A., Fitzgerald, L. F., Keita, G. P., & Russo, N. F. (1994). *No safe haven: Male violence against women at home, at work, and in the community*. Washington, DC: American Psychological Association.

Kurri, K., & Wahlström, J. (2001). Dialogical management of morality in domestic violence counselling. *Feminism & Psychology*, 11, 187–208.

Kuusela, P. (2002). *Sosiaalipsykologian maailmanhypoteesit. Tieteenalan historia ja sosiaalisen konstruktionismin muodot*. Kuopio: UNIpress.

Krug, E. G., Dahlberg, L. L., Mercy, J. A., Zwi, A. B., & Lozano, R. (toim.). (2002). *World report on violence and health*. Geneva: World Health Organization.

Van Langenhove, L., & Harré, R. (1999). Introducing positioning theory. Teoksessa R. Harré & L. Van Langenhove (toim.), *Positioning theory: Moral contexts of intentional action*, (s. 14–31). Oxford: Blackwell.

Lavis, V., Horrocks, C., Kelly, N., & Barker, V. (2005). Domestic violence and health care: Opening Pandora's box - challenges and dilemmas. *Feminism & Psychology*, 15(4), 441–460.

Macy, R. J., Ferron, J., & Crosby, C. (2009). Partner Violence and Survivor's Chronic Health Problems: Informing Social Work Practice. *Social Work*, 54(1), 29–43.

- Maiuro D, Vitaliano P. P., Sugg N. K, Thompson D. C., Rivara F. P., & Thompson R.S. (2000). Development of a health care provider survey for domestic violence. *American Journal of Preventive Medicine*. 19(4), 245–252.
- Matikkala, J. (2006). Parisuhdeväkivallasta. Teoksessa M. Lohiniva-Kerkelä (toim.), *Väkivalta. Seuraamukset ja haavoittuvuus*. (s. 415–428). Helsinki: Talentum.
- McLeod, J. (2001). *Qualitative research in counselling and psychotherapy*. London: SAGE.
- Mikkonen, S., & Mönkkönen, M. (2001). *Toimijuus ja minäkuvan rakentuminen parisuhdeväkivaltaa kokeneiden naisten puheessa: Diskurssianalyttinen tutkimus*. Pro Gradu, Psykologian laitos, Jyväskylän yliopisto.
- Mäkeläinen, T., Husso, M., Mäntysaari, M., Notko, M., & Virkki, T. (2012). *Tukitoimenpiteet lähisuhdeväkivaltaa kokeneille naisille. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistiota 2012:11*. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö.
- Niemi-Kiesiläinen, J. (2006). Lähisuhdeväkivallan raportointi ja lääkärin velvollisuudet. Teoksessa M. Lohiniva-Kerkelä (toim.), *Väkivalta. Seuraamukset ja haavoittuvuus*. (s. 445–461). Helsinki: Talentum.
- Ojala, H. (2011). *Opiskelemassa tavallaan: Vanhat naiset ikäihmisten yliopistossa*. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Paavilainen, E., & Pösö, T. (2003). *Lapset, perhe ja väkivaltatyö*. Helsinki: WSOY.
- Parrot, W. G. (2003). Positioning and the emotions. Teoksessa R. Harré & F. Moghaddam (toim.), *The self and other : Positioning individuals and groups in personal, political, and cultural contexts*. (s. 30–43). Westport, Conn: Praeger.
- Partanen, T., & Wahlström, J. (2003). The dilemma of victim positioning in group therapy for abusive men. Teoksessa C. Hall, K. Juhila, N. Parton & T. Pösö (toim.), *Constructing clienthood in social work and human services: Interaction, identities and practices*. London: Jessica Kingsley.
- Pasanen, T. (2011). *Lähisuhdeväkivaltaan puuttumisen ambivalenttisuus erikoissairaanhoidossa*. Pro Gradu, Psykologian laitos, Jyväskylän yliopisto.
- Pehkonen, P. (2003). *Naisen puolesta, ei miestä vastaan: Suomalainen naisliike väkivaltaa vastustamassa*. Joensuu: Joensuun yliopisto.
- Perttu, S. (1999). *Perhe- ja lähisuhdeväkivalta sosiaali- ja terveydenhuollossa. Kyselytutkimus ammattityöntekijöiden toiminnasta ja työn kehittämistarpeista 1998. Ensi- ja turvakotien liiton julkaisuja no 19*. Helsinki: Ensi- ja turvakotien liitto.
- Piispa, M., Heiskanen, M., Kääriäinen, J., & Sirén, R. (2006). *Naisiin kohdistunut väkivalta 2005*. Helsinki: HEUNI.

- Piispa, M. (2008). Väkivallan muodot heteroseksuaalisissa parisuhteissa. Teoksessa S. Näre & S. Ronkainen (toim.), *Paljastettu intiimi: Sukupuolistuneen väkivallan dynamiikka*. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus.
- Pohjola, A. (2003). Tutkijan eettiset sitoumukset. Teoksessa A. Pohjola (toim.), *Eettisesti kestävä sosiaalityön tutkimus. Lapin yliopiston yhteiskuntatieteellisiä julkaisuja C. Työpapereita 47.* (s. 53–67). Rovaniemi: Lapin yliopisto.
- Potter, J. (2004). Discourse analysis. Teoksessa M. Hardy & A. Bryman (toim.), *Handbook of data analysis.* (s. 607–624). London: SAGE.
- Päivinen, H., & Holma, J. (2016). Dominant story, power, and positioning. Teoksessa M. Borcsa & P. Rober (toim.), *Research perspectives in couple therapy.* (s. 89–104). Berliini: Springer.
- Rauhala, P-L., & Virokannas, E. (2011). Sosiaalityön tutkimuksen etiikka, opettaminen ja tietoarvo. Teoksessa A. Pehkonen & M. Väänänen-Fomin (toim.), *Sosiaalityön arvot ja etiikka. Sosiaalityön tutkimuksen seuran vuosikirja.* (s. 235–255). Jyväskylä: PS-kustannus.
- Resnik, D. B. (1998). *The ethics of science. An introduction.* London & New York: Routledge.
- Riski, T. (2009). *Naisiin kohdistuva väkivalta ja tasa-arvopolitiikka. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2009:50.* Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö.
- Ronkainen, S. (2006). Haavoittunut kansakunta ja väkivallan toimijuus. Teoksessa M. Lohiniva-Kerkelä (toim.), *Väkivalta. Seuraamukset ja haavoittuvuus.* (s. 531–550). Helsinki: Talentum.
- Ronkainen, S. (2008). Kenen ongelma väkivalta on?: Suomalainen hyvinvointivaltio ja väkivallan toimijuus. *Yhteiskuntapolitiikka*, 73(4), 388–401.
- Sosiaalihuoltolaki 1301/2014
- Sugg, N. K., & Inui, T. (1992). Primary care physicians' response to domestic violence: Opening Pandora's box. *JAMA*, 267(23), 3157–3160.
- Suomen Mielenterveysseura (2018). *Väkivalta tuo pelon perheeseen* [verkkójulkaisu]. Helsinki: Suomen Mielenterveysseura. [viitattu 18.12.2018.] Saatavissa: <https://www.mielenterveysseura.fi/fi/mielenterveys/vaikeat-el%C3%A4m%C3%A4ntilanteet/v%C3%A4kivalta/v%C3%A4kivalta-tuo-pelon-perheeseen>
- THL (2018). *Parisuhdeväkivalta* [verkkójulkaisu]. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. [viitattu 18.12.2018.] Saatavissa: https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/tyon_tueksi/lahisuhde_perhevakivallan_ehkaisytyo/lahisuhde/parisuhdevakivalta
- Tuomi, J., & Sarajärvi, A. (2009). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi.* (5.painos). Helsinki: Tammi.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta. (2009). *Humanistisen, yhteiskuntatieteellisen ja käyttäytymistieteellisen tutkimuksen eettiset periaatteet ja ehdotus eettisen ennakoarvioinnin järjestämiseksi*. Helsinki: Tutkimuseettinen neuvottelukunta.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta. (2012). *Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa*. Helsinki: Tutkimuseettinen neuvottelukunta.

Virkki, T. (2004). *Vihan voima. Toimijuus ja muutos vihakertomuksissa*. Jyväskylä: Atena.

Virkki, T. (2015). Social and health care professionals' views on responsible agency in the process of ending intimate partner violence. *Violence Against Women, 21(6)*, 712–733.

Virkki, T., Husso, M., Notko, M., Holma, J., Laitila, A., & Mäntysaari, M. (2015). Possibilities for intervention in domestic violence: Frame analysis of health care professionals' attitudes. *Journal of Social Service Research, 41(1)*, 6–24.

Virkki, T., & Lehtikangas, M. (2014). Monikulttuurisuus ja sukupuoli parisuhdeväkivaltaa kokeneiden naisten toimijuutta tukevassa auttamistyössä. *Janus, 22(2)*, 119–137.

Walton, C., Coyle, A., & Lyons, E. (2003). "There you are man": Men's use of emotion discourses and their negotiation of emotional subject positions. Teoksessa R. Harré & F. Moghaddam (toim.), *The self and others: Positioning individuals and groups in personal, political, and cultural contexts*. (s. 45–60). Westport, Conn: Praeger.

Wood, L. A., & Kroger, R. O. (2000). *Doing discourse analysis: Methods for studying action in talk and text*. London: SAGE.

WHO. (1997). *Violence against women: A priority health issue*. Geneva: World Health Organisation.

Yoshihama, M., & Sorenson, S. B. (1994). Physical, sexual, and emotional abuse by male intimates: Experiences of women in Japan. *Violence and Victims, 9(1)*, 63–77.